

Η ΤΙΜΗ ΕΝΟΣ ΙΝ

Την επιστολή που σας παρουσιάζουμε έγραψε ο Ερυθρόδερμος αρχηγός Σίτελ της φυλής Suwamish (φυλή που κατοικούσε στη ΒΔ. περιοχή των ΗΠΑ που σήμερα αποτελεί την Πολιτεία Ουάσιγκτον) και την απέστειλε στον πρόεδρο των ΗΠΑ F. Pierce το 1855. Με την επιστολή αυτή ο Ινδιάνος αρχηγός απαντούσε στην πρόταση του προέδρου να αγοράσει τη γη των Suwamish. Πολλές εφημερίδες και περιοδικά έχουν θεωρήσει αυτό το γράμμα ως "την πιο όμορφη και βαθιά δήλωση που έχει γραφτεί ποτέ πάνω στο θέμα του φυσικού περιβάλλοντος".

Αλλά η επιστολή, πέρα από τη συναρπαστική ποίηση, ομορφιά και συγκίνηση που στάζει, κατέχει μια κάθετη, υπερβατική, σχεδόν μεταφυσική διάσταση που την κάνει παραδειγματική για τις μελλοντικές γενιές. Είναι η μελλοντική και βαθιά φωνή ενός ανθρώπου γεμάτου κατανόηση και σεβασμό προς τη ζωή. Είναι η φωνή της ίδιας της Φύσης που εκφράζεται μέσω ενός ανθρώπου που έχει ταυτιστεί πλήρως με αυτή. Όλη η επιστολή και κυρίως μερικά αποσπάσματα έχουν μια απέραντη φιλοσοφική βαθύτητα. Ωρες ολόκληρες θα μπορούσε να διαλογιστεί κανείς πάνω σε τόσο βαθιές και υπερβατικές σκέψεις που μπαίνουν καθαρά στα πλαίσια του πιο αγνού Εσωτερισμού.

Οι Ινδιάνικες κοινωνίες και γενικά όλες

οι παραδοσιακές κοινωνίες ήξεραν να φτιάχνουν τον άνθρωπο κάθετο, αγνό, τίμιο, ειλικρινή με τον εαυτό του και με το περιβάλλον του, και κυρίως υγιή και φυσικό. Οι τύποι τους, οι αντιλήψεις τους για τη ζωή και το θάνατο, για το θεό και τον άνθρωπο, για την ουράνια και τη γήινη ζωή, μας γεμίζουν θαυμασμό και σεβασμό όσο περισσότερο τα γνωρίζουμε. Κατά κάποιον τρόπο έχουν κάτι που μας λείπει, σ' αυτό τον πολιτισμό της τεχνολογίας. Έχουμε θυσιάσει την παρατήρηση του έναστρου ουρανού, των χιονισμένων βουνών, του πετάγματος του αετού, με την παρατήρηση της οδόνης του σινεμά και της τηλεόρασης. Έχουμε θυσιάσει πολλά... ακόμα και τη φιλία, την ψυχολογική ισορροπία, το περιβάλλον, και την ίδια την ανθρώπινη φύση μας. Το περιβάλλον δεν μολύνεται μόνο του. Το μολύνει ο άνθρωπος, και όχι μόνο στο φυσικό επίπεδο. Όταν ο άνθρωπος είναι μολυσμένος πνευματικά, ψυχολογικά και βιολογικά, μολύνει το περιβάλλον σε κάθε του έκφραση. Σήμερα το πνευματικό και ψυχολογικό μας περιβάλλον είναι και αυτό μολυσμένο. Η τέχνη, η επιστήμη, οι ανθρωπίνες σχέσεις, ακόμη και η δρασκεία, έχουν μολυνθεί, έχουν εμπορευματοποιηθεί. Το να συνειδητοποιήσουμε αυτό, είναι το πρώτο βήμα για να αρχίσει μια βαθιά, πραγματική κάθαρση. Και πρώτα απ' όλα, χρειάζεται ο άνθρωπος μία εσωτερική κάθαρση, να αποκτήσει δηλαδή μια νέα και καλύτερη νοοτροπία, πιο φυσική, πιο ανθρώπινη, που ίσως και να είναι παλιά... κοντά στην καρδιά ενός Σίτελ.

"Ο Μεγάλος Αρχοντας της Ουάσιγκτον διατάζει να μας πουν ότι επιθυμεί να αγοράσει τη γη μας. Ο Μεγάλος Αρχοντας μας στέλνει επίσης λόγια φιλίας και καλής διάθεσης. Εκτιμούμε αυτή την ευγένεια, γιατί ξέρουμε ότι χρειάζεται πολύ λίγο τη φιλία μας. Θα σκεφτούμε την προσφορά σας, γιατί ξέρουμε ότι αν δεν το κάνουμε, ο λευκός άνθρωπος θα έρθει με τα πυρίνα όπλα του, και θα πάρει τη γη μας. Ο Μεγάλος Αρχοντας της Ουάσιγκτον μπορεί να έχει εμπιστοσύνη σ' αυτά που του λέει ο Αρχοντας Σίτλ με την ίδια..."

βεβαιότητα που οι λευκοί αδελφοί μας μπορούν να έχουν εμπιστοσύνη στην αλήθεια των εποχών. Τα λόγια μου είναι αμεταβλητα όπως τα αστέρια. Πώς μπορείτε να αγοράσετε ή να πουλήσετε τον ουρανό, τη ζεστασιά της γης; Αυτή η ιδέα μας φαίνεται παράξενη. Εμείς δεν είμαστε ιδιοκτήτες της δροσιάς του αέρα ούτε του φέγγους του νερού. Πώς λοιπόν θα μπορούσατε να μας αγοράσετε; Το λέμε από την αρχή εγκαίρως. Πρέπει να ξέρετε ότι κάθε σωματίδιο της γης αυτής είναι ιερό για το λαό μου. Κάθε λαμπερό φύλλο, κάθε

ΛΙΑΝΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ

αμμουδερή παραλία, κάθε ομίχλη στο σκοτεινό δάσος, κάθε ξέφωτο και κάθε έντομο με το βούισμά του είναι ιερό στη μνήμη και στην εμπειρία του λαού μου. Ο χυμός που τρέχει μέσα στα δέντρα περιέχει τις μνήμες του ανθρώπου με το ερυθρό δέρμα. Οι πεθαμένοι του λευκού ανθρώπου χρησιμοποιούν τη γεννήτριά τους γη, όταν πάνε να περπατήσουν μέσα στα άστρα. Οι δικοί μας πεθαμένοι ποτέ δεν ξεχνούν αυτή την

ομορφιά γη, γιατί αυτή είναι η μητέρα του ανθρώπου με το ερυθρό δέρμα. Είμαστε ένα τμήμα της γης και αυτή είναι η μητέρα του εαυτού μας.

Τα μυρωδάτα άνθη είναι τα αδέρφια μας.

Το ελάφι, το άλογο και ο μεγαλοπρεπής αετός είναι τα αδέρφια μας.

Οι βουνίσσιες κορυφές, οι χυμοί των λιβαδιών, η ζεστασιά του σώματος του μικρού αλόγου και ο άνθρωπος, όλα αυτά ανήκουν στην ίδια οικογένεια. Τα ποτάμια είναι αδέρφια μας, αυτά σβήνουν τη δίψα μας. Αν σας πουλήσουμε τη γη μας, θα πρέπει να θυμάστε και να διδάσκετε στα παιδιά σας ότι τα ποτάμια είναι τα δικά μας αδέρφια και αδέρφια δικά σας. Θα πρέπει από εκεί και έπειτα να φροντίζετε τα ποτάμια τόσο καλά όσο κι έναν αδελφό σας. Ξέρουμε ότι ο λευκός άνθρωπος δεν καταλαβαίνει το δικό μας τρόπο ζωής. Το ίδιο του κάνει ένα

κομμάτι γης ή ένα άλλο, γιατί αυτός είναι ένας ξένος που έρχεται τη νύχτα για να βγάλει από τη γη ό,τι χρειάζεται. Η γη δεν είναι ο αδελφός του, αλλά ο εχθρός του.

Όταν την έχει κατακτήσει, την εγκαταλείπει και συνεχίζει το δρόμο του. Πίσω του αφήνει τους τάφους των γονιών του, χωρίς να τον πειράξει. Αρπάζει τη γη από τα παιδιά της, χωρίς να τον πειράξει. Ξεχνάει τον τάφο του πατέρα και τα δικαιώματα των παιδιών του. Μεταχειρίζεται τη μητέρα του, τη γη, τον αδελφό του, τον ουρανό, σαν να είναι πράγματα που μπορεί κανείς να αγοράσει, να ληστέψει και να πουλήσει σαν να είναι πρόβατα και χάντρες γυαλιού. Η άπληστη όρεξη του θα καταβροχθίσει τη γη και θα αφήσει πίσω του μόνο μια έρημο. Δεν το καταλαβαίνω.

Ο δικός μας τρόπος του είναι είναι διαφορετικός από το δικό σας. Δεν υπάρχει καμία ήρεμη περιοχή στις πόλεις του λευκού ανθρώπου, κανένας τρόπος που να μπορεί να ακουστεί η ανάπτυξη των φύλλων την άνοιξη ή το τρίψιμο των φτερών ενός εντόμου.

Αλλά ίσως και να είναι έτσι, επειδή εγώ είμαι ένας αγριάνθρωπος και δεν μπορώ να καταλάβω τα πράγματα. Ο θόρυβος της πόλης φαίνεται ότι βρίζει τα αυτιά. Και τι ζωή είναι αυτή, όταν ο άνθρωπος δεν είναι ικανός να ακούσει τη μοναχική κραυγή του ερωδιού ή τη νυχτερινή συνομιλία των βατραχών γύρω από το πηγάδι; Οι Ινδιάνοι προτιμάμε τον απαλό ήχο του ανέμου που χαιδεύει την επιφάνεια της λίμνης και τη μυρωδιά του ανέμου που καθάρισε η βροχή του μεσημεριού ή αρωμάτισε το άρωμα των πεύκων.

Ο αέρας είναι κάτι το πολύτιμο για τον άνθρωπο με το ερυθρό δέρμα, γιατί όλα τα πράγματα μοιράζονται την ίδια πνοή: το ζώο, το δέντρο και ο άνθρωπος.

Ο λευκός άνθρωπος μπορεί να μην αισθάνεται τον αέρα που αναπνέει. Το ίδιο μ' έναν άνθρωπο που αγωνιά πολλές μέρες, έχει γίνει πια αναισθητός στη δυσωδία. Αλλά αν σας πουλήσουμε τη γη μας, θα πρέπει να θυμάστε ότι ο αέρας είναι πολύτιμος για μας. Οτι ο αέρας μοιράζεται το πνεύμα του με όλη τη ζωή που συντηρεί. Και αν σας πουλήσουμε τη γη μας, θα πρέπει να τη διατηρείτε

αμολύπη και ιερή σαν τοπο όπου ακουστεί ο λευκός άνθρωπος μπορεί να πάρει μια απολαύσει τον γλυκαμένο από το άσπρη της πεδιάδας άνεμο.

Θα πρέπει να διδάσκετε στα παιδιά σας γιατί που εμείς έχουμε διδάξει στα δικά μας: ότι η γη είναι η μητέρα μας. Όλα όσα επηρεάζουν τη γη επηρεάζουν και τα παιδιά της γης. Όταν οι άνθρωποι φτύνουν στο χόμα, φτύνουν τον εαυτό τους. Δεν ύφανε ο άνθρωπος το δίχτυ της ζωής: είναι μόνο μια κλωστή του.

Όλα όσα θα κάνει κανείς στο δίχτυ, θα τα κάνει στον εαυτό του.

Όλα τα πράγματα είναι συσχετισμένα, όπως το αίμα που ενώνει μία οικογένεια. Ακόμα και ο λευκός άνθρωπος, που ο θεός του περπατάει και συζητάει μαζί του -σαν φίλος με φίλο- δεν μπορεί να είναι έξω από την κοινή μοίρα. Ίσως να είμαστε αδέρφια, παρ' όλ' αυτά.

Ξέρουμε κάτι που ο λευκός άνθρωπος θα το ανακαλύψει κάποια μέρα:

Οτι ο Θεός μας είναι και θεός του. Τώρα σκέπτεστε ίσως ότι είστε ιδιοκτήτες της γης μας, αλλά δεν μπορείτε να είστε. Αυτός είναι ο Θεός της ανθρωπότητας και το Ελεός Του είναι ίδιο για τον ερυθρόδερμο και τον λευκό.

Αυτή η γη είναι πολύτιμη γ' Αυτόν και το να τη βλάψει κανείς σημαίνει μεγάλη υποτίμηση για τον Δημιουργό της. Οι λευκοί άνθρωποι θα περάσουν, ίσως και πριν από τις άλλες φυλές. Αν μολύνετε το κρεβάτι σας, θα πεθάνετε κάποια νύχτα πνιγμένοι από τα δικά σας απορρίμματα.

Αλλά ακόμα και την τελευταία ώρα θα νιώσετε τον εαυτό σας φωτισμένο με την ιδέα ότι ο Θεός σας έφερε σ' αυτή τη γη και σας έδωσε την κυριαρχία πάνω της και πάνω στον άνθρωπο με το ερυθρό δέρμα για κάποιο ειδικό σκοπό.

Τέτοιο πεπρωμένο είναι για μας μυστήριο, γιατί δεν ξέρουμε τι θα γίνει όταν θα έχουν εξολοθρευτεί όλοι οι βούβαλοι όταν θα έχουν δαμαστεί όλα τα άγρια άλογα, όταν οι πιο μυστικές γωνίες των δασών θα μισείσαν άνθρωπο και όταν η διαφορά των πράσινων λόφων θα εμποδίζεται από ένα πλήθος αλόγια που ριζάνε. Πού είναι το ηκούσι, δάσος, εξαφανίστηκε. Πού είναι ο αετός, εξαφανίστηκε.

Έτσι τελειώνει η ζωή και αρχίζει η επιβίωση.

Αν και η λέξη "Οικολογία" έχει πλέον καθιερωθεί παγκόσμια στο καθημερινό μας λεξιλόγιο, όμως συχνά της δίνονται προεκτάσεις που δεν έχουν σχέση με την ουσιαστική έννοια του όρου, αλλά και με τις πρακτικές έκφρασης της.

Αποφεύγοντας την επιφανειακή προσέγγιση και εκμετάλλευση του θέματος - υπάρχουν άλλωστε, αρκετοί στις μέρες μας που το επιχειρούν - προσπαθήσαμε να έρθουμε σε επαφή με μερικούς από τους πλέον αντιπροσωπευτικούς και σεμνούς "εργάτες" αυτού του χώρου. Τους ζητήσαμε να μας μιλήσουν για το έργο τους, τους στόχους τους, τους τρόπους δράσης τους και γενικότερα για τις ελπίδες και τα όνειρα τους για αυτόν το κόσμο του Αύριου, που έρχεται. Είναι άνθρωποι που πιστεύουν στη σημασία της υιοθέτησης μιας ολιστικής αντίληψης, που να "οικοδομεί" επιτέλους μια αρμονική σχέση ανθρώπου - περιβάλλοντος. Ζουν και εργάζονται καθημερινά ανάμεσα μας, αξίζουν την προσοχή μας.

Επιμέλεια συνεντεύξεων :

Παν. Γκούμας & Κ. Σπυροπούλου

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ... ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

WWF

Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση

Μια από τις μεγαλύτερες παλαιότερες και σημαντικότερες οργανώσεις στην προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος διεθνώς είναι το "World Wildlife Foundation" (WWF). Πρόκειται για μια μη κρατική και μη κερδοσκοπική οργάνωση, που ιδρύθηκε το 1961 με στόχο την διατήρηση της φύσης και των οικολογικών διεργασιών μέσω της προστασίας της ποικιλότητας των ειδών και των οικοσυστημάτων, της προώθησης της αειφορικής χρήσης των ανανεώσιμων φυσικών πόρων, και της χρησιμοποίησης μορφών ενέργειας που θα μειώνουν στο ελάχιστο τη ρύπανση, την ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση και αλόγιστη κατανάλωση πόρων και ενεργειών. Στο σύνολο της αυτή η προσπάθεια έχει σαν τελικό στόχο να σταματήσει και μακροπρόθεσμα να αντιστρέψει, την ραγδαία υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, εξασφαλίζοντας την αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου-φύσης για το μέλλον του πλανήτη.

Σήμερα οι υποστηρικτές του ξεπερνούν παγκοσμίως τα 5 εκατομύρια, και αντιπροσωπεύεται

σε περισσότερες από 49 χώρες, ενώ 10,000 περίπου προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος προωθούνται σε 150 χώρες. Στην Ελλάδα, η παρουσία του WWF ξεκινά το 1969 με το πρόγραμμα αναδασώσης του Υμηττού και μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί περισσότερα από 30 προγράμματα σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, σε συνεργασία με κρατικούς, τοπικούς και άλλους φορείς.

Το 1990 ιδρύθηκε και επίσημα γραφείο στην χώρα μας με την επωνυμία WWF Ελλάς. Εκεί συναντηθήκαμε και συζητήσαμε με την **κ. Χαϊνή**, υπεύθυνη Τύπου για την δράση του WWF στην Ελλάδα.

"Η προστασία του περιβάλλοντος είναι μία σύνθετη διαδικασία που απαιτεί ταυτόχρονα δραστηριοποίηση σε πολλούς τομείς και αυστηρό καθορισμό προτεραιοτήτων και τρόπων δράσης. Μέχρι το έτος 2000 έχουμε θέσει σε παγκόσμιο επίπεδο τρεις προτεραιότητες, που συνοψίζονται στην προστασία των δασών, των συστημάτων γλυκού νερού και των θαλασσιών και παράκτιων συστημάτων. Τα προγράμματα μας

επομένως είναι σε άμεση σχέση με τις προτεραιότητες που προαναφερα και προωθούνται με την εφαρμογή έξι στρατηγικών ανάπτυξης, που αποσκοπούν σε μία σφαιρική και ολιστική αντιμετώπιση των υφιστάμενων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Ας ξεκινήσουμε με την στρατηγική που αφορά τις **προστατευόμενες περιοχές**. Το WWF καταγράφει τις απειλές που υφίστανται οι προστατευόμενες περιοχές που έχουν ανακηρυχθεί ως ζώνες προστασίας του περιβάλλοντος ώστε να ενδυναμώσει την αποτελεσματική και βιώσιμη διαχείρισή τους.

Ταυτόχρονα προωθούμε την **Αειφορική χρήση των φυσικών πόρων**, υιοθετώντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση σε όλες τις χρήσεις φυσικών πόρων, τόσο στο επίπεδο της πρακτικής εφαρμογής, όσο και στο επίπεδο της περιβαλλοντικής πολιτικής.

Επίσης η προσπάθεια μας

επικεντρώνεται στην **προστασία ειδών ιδιαίτερου ενδιαφέροντος**. Το WWF προσπαθεί να τα προστατεύσει δίνοντας παγκόσμια ιδιαίτερη προτεραιότητα σε: α) μεγάλα και γνωστά απειλούμενα είδη (όπως είναι οι ελέφαντες, ρινόκεροι κλπ). β) είδη που χρησιμεύουν ως δείκτες για την υγεία οικοσυστημάτων και γ) είδη που είναι ενδημικά σε μια μόνο περιοχή.

Παράλληλα προσπαθούμε να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα που προκύπτουν από την **ρύπανση και την σπάταλη κατανάλωση**. Το WWF προσπαθεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά καταναλωτών και κυβερνήσεων σε όλο τον κόσμο και συνεργάζεται με επιχειρήσεις και βιομηχανίες ώστε να κάνει τις δραστηριότητες και τις πρακτικές τους λιγότερο καταστρεπτικές για το περιβάλλον.

Η επιτυχής εφαρμογή των προαναφερθέντων στρατηγικών απαιτεί την ύπαρξη νομικού πλαισίου που θα στηρίζει την εφαρμογή τους.

Το WWF προωθεί τη **σύναψη και εφαρμογή διεθνών συνθηκών και κατάλληλης νομοθεσίας** σε όλο τον κόσμο όπου επισημαίνονται περιβαλλοντικά προβλήματα δρομολογεί λύσεις και δίνονται κίνητρα για δράση.

Τέλος θα σταθώ στην ανάγκη **περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ανάπτυξης υποδομής στήριξης** με μακροπρόθεσμες προοπτικές. Νομίζουμε πως είναι ιδιαίτερα σημαντικό να γίνει κατανοητή η αλληλεξάρτηση ανθρώπων και περιβάλλοντος, ώστε να αναπτύξουν οι άνθρωποι την ικανότητα και τα κίνητρα να παίρνουν οι άνθρωποι συνειδητές αποφάσεις για την ζωή τους. Ανώτερος στόχος είναι η καθιέρωση τρόπων ζωής που θα βασίζονται στην αειφορική χρήση των φυσικών πόρων, μέσα στα πλαίσια του τοπικού περιβάλλοντος κάθε κοινότητας.

Για περισσότερες πληροφορίες:
ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 26 (Νέα Γραφεία)
Τηλ.: 3247586 FAX: 3247579

MOM

Εταιρία Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας

Το 1988, μια ομάδα απαρτιζόμενη κυρίως από βιολόγους αποφάσισε να ιδρύσει έναν μη κερδοσκοπικό σύλλογο που θα τους έδινε τη δυνατότητα να ασχοληθούν ενεργά με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Αντικείμενο -αλλά και "σύμβολο" - των ερευνών και ενεργειών τους η Φώκια η Μοναχός (Monachus monachus). Έτσι "γεννήθηκε" η Εταιρία για τη Μελέτη και Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας (ΕΜΠΜΦ ή, διεθνώς, MOM). Ο πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου κ^{ος} Βρασίδης Ζάβρας εξηγεί τους λόγους της επιλογής της φώκιας:

"Επειδή βρίσκεται στην κορυφή της οικολογικής πυραμίδας μπορεί να θεωρηθεί δείκτης της υγείας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Προστατεύοντας συνεπώς τη φώκια, επιχειρούμε να προστατεύσουμε το θαλάσσιο περιβάλλον στην ολότητά του. Ένας δεύτερος λόγος είναι το γεγονός ότι η Monachus monachus

είναι το πρώτο υπό εξαφάνιση ζώο της Ευρώπης και ο μεγαλύτερος πληθυσμός της παγκοσμίως ζει και αναπαράγεται στις ελληνικές θάλασσες. Οπότε και επιβάλλεται μια επικέντρωση των προσπαθειών για τη διατήρηση του είδους στη χώρα μας."

Στόχος λοιπόν της MOM είναι να διατηρηθούν και να αποκατασταθούν οι συνθήκες που επιτρέπουν στις φώκιες να ζουν, να μετακινούνται και να αναπαράγονται ασφαλώς στο φυσικό τους περιβάλλον, συμμετέχοντας στην οικολογική αλυσίδα.

Η ΕΜΠΜΦ αριθμεί σήμερα 3.000, που απασχολούνται τόσο σε ερευνητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο δράσης.

Η έρευνα είναι απαραίτητη γιατί "η αποτελεσματική προστασία της μεσογειακής φώκιας και του οικοσυστήματός της είναι αναγκαίο να βασίζεται σε συγκεκριμένα επιστημονικά δεδομένα σχετικά με την κατάσταση και τις οικολογικές

απαιτήσεις του είδους όπως και την κατάσταση των βιοτόπων του". Το πρόγραμμα "Δίκτυο Διάσωσης και Συλλογής Πληροφοριών", στον 5ο χρόνο του πιά εμπλέκει τον τοπικό πληθυσμό της παράκτιας Ελλάδας στις προσπάθειες για τη διάσωση και προστασία της Μεσογειακής Φώκιας και αυξάνει τη γνώση σχετικά με το είδος και τους βιοτόπους του, με απώτερο στόχο τη δημιουργία προστατευόμενων περιοχών.

Οι έρευνες των περασμένων ετών οδήγησαν στη θέσπιση του *Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου - Β. Σποράδων*, με το προεδρικό Δ/γμα της 16-5-92, με κανονισμούς που δεν προστατεύουν μόνο τη Μ.Φ., αλλά όλο το θαλάσσιο και χερσαίο περιβάλλον, καθώς και την παραδοσιακή αλιεία. Αλλά επειδή εκκρεμεί ακόμα το θέμα της Διαχείρισης του πάρκου, η MOM έχει αναλάβει επίσης το δύσκολο και "επικίνδυνο" έργο της φύλαξης του. Η φύλαξη, που γίνεται με συνεχείς περιπολίες του ενός από τα δύο

σκάφη της ΕΜΠΜΦ, είναι μια δραστηριότητα που έχει μεγάλο χρηματικό και "πολιτικό κόστος". λέει ο Β.Ζάβρας. Η ΜΟμ ωστόσο αποφάσισε να ρισκάρει το "κόστος" αυτής της δραστηριότητας, προκειμένου για την πραγματοποίηση και όχι την απλή θεσμοθέτηση του Πάρκου.

Παράλληλα, η ΜΟμ έχει εγκαταστήσει στην Αλόνησο τη Μονάδα Περιθαλψής και Επανενατάξης Φωκών, που έκανε δυνατή στην Ελλάδα τη διάσωση, περίθαλψη και επανενατάξη των ζώων στο φυσικό τους περιβάλλον.

"Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος είναι μια δύσκολη υπόθεση. Είναι από τις περιπτώσεις εκείνες που ένας πολύ μεγάλος αριθμός ανθρώπων συμφωνεί ότι κάτι πρέπει να γίνει και ένας πολύ μικρός αριθμός κάνει κάτι ουσιαστικά. Η λέξη "οικολογία" έχει

κακώς χρησιμοποιηθεί κατά κόρον και συχνά της δίνονται έννοιες που δεν έχουν σχέση με την αρχική". Ωστόσο, η ΜΟμ δεν υποτιμά την ενημέρωση του κοινού, κυρίως δε του πιο ευαίσθητου: των παιδιών. Έτσι, στον πέμπτο χρόνο του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης έχουν ήδη γίνει παρουσιάσεις σε πάνω από 20.000 μαθητές στο σχολείο της Ελλάδας. Αλλά και από τους τέσσερις σταθμούς ενημέρωσης στην Αλόνησο, τη Σκιάθο και τη Σκόπελο έχουν περάσει πάνω από 200.000 Έλληνες και ξένοι (ας δουν και μερικοί τουρίστες μας ότι δεν είμαστε τελείως ξέφραγο αρπέλι!).

Πολλά θα μπορούσαν να γραφούν ακόμη για τις δραστηριότητες, το σκεπτικό και τις στρατηγικές της ΕΜΠΜΦ. Αλλά γι' αυτή τη φορά ας κλείσουμε με το σύνθημά της, που εκφράζει πολύ

καλά τη θέση του ανθρώπου μέσα στην οικολογική αλυσίδα. Ο Β.Ζάβρας μας λέει: "Η αρμονική και ισόρροπη λειτουργία του ανθρώπινου είδους μέσα στο φυσικό περιβάλλον έχει διαταραχθεί. Η εκμετάλλευση φυσικών πόρων από τον άνθρωπο με σκοπό την επιβίωση του είναι αναπόφευκτα να σταματήσει τελείως. Θα έπρεπε όμως να γίνεται με σεφφορική προοπτική με τέτοια, δηλαδή, χρήση των φυσικών πόρων ώστε να αποδίδουν πάντα και να μην εξαντλούνται. **ΣΥΜΜΑΧΟΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΒΙΩΣΗ** λοιπόν, και ας καταλάβουμε ότι προστατεύοντας οποιοδήποτε μέρος της Φύσης, προστατεύεται μακροπρόθεσμα και ο ίδιος ο Άνθρωπος.

Για περισσότερες πληροφορίες: **ΣΙΩΛΜΟΥ 53 Τηλ.: 5222888 FAX: 5222450**

ΕΚΠΑΖΠ

Ελληνικό Κέντρο Περιθαλψής Αγριων Ζώων και Πουλιών

Το ΕΚΠΑΖΠ είναι μία αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με σκοπό την οργανωμένη περίθαλψη των άγριων ζώων και πουλιών, που βρίσκονται στον ελληνικό χώρο άρρωστα, τραυματισμένα, αδύναμα ή ορφανα. Μετά από δώδεκα χρόνια πλέον συνολικής εμπειρίας και ακούραστων προσπαθειών, το ΕΚΠΑΖΠ έχει καθιερωθεί σαν το μοναδικό, απο άποψης αριθμού και ποικιλίας ειδών, κέντρο περίθαλψης στην Ελλάδα και τα Βαλκάνια.

Σήμερα το ΕΚΠΑΖΠ στεγάζεται σε ένα κτήμα δύο στρεμμάτων στην Αίγινα και διαθέτει ιατρείο-χειρουργείο, καθώς και χώρους περίθαλψης και εντατικής παρακολούθησης ενώ του έχει παραχωρηθεί επίσης ένα μεγάλο τμήμα των παλαιών φυλακών της Αίγινας. Σε αυτούς τους χώρους το ΕΚΠΑΖΠ δέχεται ετησίως περίπου 2.500-3.000 άγρια ζώα και πουλιά από όλη την Ελλάδα. Περίπου τα μισά από αυτά απελευθερώνονται την άνοιξη, μετά το τέλος της κυνηγετικής περιόδου, στην διάρκεια μικρών απελευθερώσεων που

οργανώνονται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, καθώς και σε μία μεγάλη που γίνεται στους βιότοπους της Μακεδονίας και Θράκης, απ' όπου προέρχονται και τα περισσότερα. Τα υπόλοιπα, που για οποιονδήποτε λόγο δεν μπορούν να επιβιώσουν μόνα τους, φιλοξενούνται ισόβια στους χώρους του Κέντρου, οι οποίοι διαμορφώνονται και επεκτείνονται συνεχώς γι' αυτό τον σκοπό.

Πέρα από το κατ' εξοχήν έργο της περίθαλψης, το Κέντρο συνεργάζεται σε μόνιμη βάση με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (παροχή συμβουλών, προστασία βιοτόπων, περιορισμός κυνηγετικής περιόδου), το υπ. Παιδείας (παραστάσεις στα σχολεία σε συνεργασία με τους υπεύθυνους καθηγητές περιβαλλοντικής εκπαίδευσης), και τα υπ. Γεωργίας και ΥΠΕΧΩΔΕ (χρηματοδότηση λειτουργείας Κέντρου, προοπτική σύγχρονων κτηριακών εγκαταστάσεων στην Αίγινα, προσπάθεια μόνιμης χρηματοδότησης μέσω ΕΟΚ). Επίσης είναι μέλος του Ευρωπαϊκού

Συνδέσμου Κέντρων Επανενατάξης Αγριων Ζώων (Δίκτυο ανταλλαγής εμπειρίας και συμβουλών αντιμετώπισης περιστατικών) και συνεργάζεται με το Κέντρο Κτηνιατρικής Προστασίας (παρέχει την κτηνιατρική και επιστημονική του κάλυψη). Τέλος, δίνοντας έμφαση στη σωστή πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, οργανώνει εκδηλώσεις και παρουσιάσεις, σε συνεργασία με Δήμους, Κοινότητες, Σχολεία και άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, προβάλλοντας τα προβλήματα επιβίωσης της αγρίας πανίδας στην χώρα μας και επισημαίνοντας την αναγκαιότητα της επιβίωσής της, πιέζοντας ταυτόχρονα γιά την εφαρμογή και βελτίωση του νομικού πλαισίου που απαιτείται γιά να αποκοπεί η ανεξέλεγκτη καταστροφή της φύσης γενικότερα.

Το ΕΚΠΑΖΠ στηρίζει τη λειτουργία του στην μόνιμη και εθελοντική προσφορά εργασίας του προσωπικού και των φίλων του, και οι πόροι του προέρχονται κυρίως από δωρεές και εκδηλώσεις που

διοργανώνονται για την ενίσχυση του. Το φθινόπωρο του 1992 ιδρύθηκε και ο σύλλογος φίλων του ΕΚΠΑΖΠ, με σκοπό την διασφάλιση της ενίσχυσης της λειτουργίας του κέντρου και ο οποίος σήμερα αριθμεί ήδη, πάνω από 400 μέλη στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Ηρθαμε σε επαφή με τον κο Μπάβα Παναγιώτη, πρόεδρο του συλλόγου φίλων του ΕΚΠΑΖΠ και από τους παλαιότερους εθελοντές, που μας μίλησε για τον Σύλλογο Φίλων του Κέντρου και το έργο του ΕΚΠΑΖΠ.

Η ομαλή διεκπεραίωση των βασικών λειτουργιών του Κέντρου στην Αίγινα, απασχολεί μόνιμο προσωπικό 4-5 ατόμων, ενώ βοηθά και ένας εθελοντής κτηνίατρος, που επισκέπτεται το κέντρο όποτε χρειάζεται. Επίσης χρειάζεται η βοήθεια πολλών εθελοντών στις παραλαβές και αποστολές ζώων από σπίτια, σταθμούς τραινών κ.λ.π., στις τακτικές εργασίες του κέντρου (καθαριότητα, διαμορφώσεις χώρων, τσίσιμα κ.λ.π.) καθώς και στην πραγματοποίηση εκδηλώσεων που στηρίζει το ΕΚΠΑΖΠ (απελευθερώσεις, εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης του κοινού σε σχολεία και δημόσιους χώρους κ.λ.π.). Ολη αυτή η βοήθεια προσφέρεται από τους φίλους του κέντρου μέσα στο πλαίσιο του **εθελοντισμού**. Αυτό σημαίνει ότι είμαστε όλοι έτοιμοι να διαθέσουμε όχι μόνο τον χρόνο μας αφιλοκερδώς, αλλά και να βοηθήσουμε σε καταστάσεις που χαρακτηρίζονται από δύσκολες συνθήκες διαβίωσης, εργασίας και έλλειψης πολλές φορές στοιχειωδών

ανέσεων. Έτσι ο εθελοντής μπαίνει σε ένα άλλο τρόπο ζωής, όπου ενσυνείδητα υιοθετεί κάποιους στόχους και τους οποίους στηρίζει με την δράση του, γιατί τους θεωρεί πως **είναι μία υποχρέωση που έχει αναλάβει πρώτα και κύρια απέναντι στον εαυτό του**. Προσφέρει για να εκπληρώσει ένα όραμα που είναι και δικό του και προσπαθεί συνειδητά επειδή **σέβεται τον εαυτό του και τις επιλογές του**.

Ξέρεται, αυτό το θέμα του σεβασμού, το θεωρώ πολύ σημαντικό. Στις παρουσιάσεις που κάνουμε στα σχολεία, όταν μιλάω στα παιδιά δεν τους ζητώ να αγαπάνε κατ' ανάγκη οπωσδήποτε τη φύση, τα ζώα και τα πουλάκια. Τους ζητώ πρώτα απ' όλα να δείχνουν σεβασμό, να σέβονται την ανάγκη του ζώου να ζήσει την δική του την ζωή στον δικό του χώρο χωρίς κίνδυνο που προέρχεται από τους ανθρώπους. Ο σεβασμός, χωρίς να αποκλείει την αγάπη, δεν την προϋποθέτει. Μπορεί ένα παιδί να μην αγαπάει τον λύκο, επειδή τρώει

τα πρόβατα, όμως πρέπει να καταλάβει πως πρέπει να το σέβεται. Μετά θα μάθει ότι μπορεί και να τον αγαπά. Αν αυτός ο σπόρος πιάσει τότε μπορούμε να ελπίζουμε σε πολλά και κυρίως στο θέμα αλλαγή νοοτροπίας, η οποία βέβαια, δεν σταματά στο πως αντιμετωπίζουμε τη φύση και τα ζώα μόνο, αλλά επεκτείνεται και στο επίπεδο των ανθρωπίνων σχέσεων, που είναι και πιο σημαντικό. Τα παιδιά π.χ. γνωρίζουν το σεβασμό προς τον δάσκαλο, όμως αυτό είναι κάτι που επιβάλλεται πολλές φορές με τον φόβο. Αντίθετα, αγνοούν το ότι πρέπει να σέβονται τον συμμαθητή τους και βέβαια τον ίδιο τους τον εαυτό.

Πιστεύουμε πως και οι δικές μας προσπάθειες συμβάλλουν στο να σπάσει αυτός ο τοίχος αποξένωσης και έλλειψης σεβασμού και βοηθούν στην αλλαγή της νοοτροπίας με την οποία αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας και τις σχέσεις μας με τους συνανθρώπους μας και την φύση.

Είναι πολλές οι φορές που αγανακτούμε με τις δυσκολίες που συναντούμε μπροστά μας, όμως όλα αυτά πρέπει να γίνουν και θα το πετύχουμε. Πιστεύουμε σε αυτή την προσπάθεια, γιατί έχουμε ήδη χειροπιαστά παραδείγματα, ξέρουμε προς τα που βαδίζουμε και θα συνεχίσουμε μέχρι τέλους. Και αν εμείς δεν προλάβουμε δεν πειράζει, θα τα καταφέρουν τα παιδιά μας ή όλοι αυτοί που θα έρθουν αύριο κοντά μας γιατί πιστεύουν σε αυτή την προσπάθεια".

Για περισσότερες πληροφορίες:
TAX. ΘΥΡΙΔΑ 75072 ΚΑΛΛΙΘΕΑ
Τηλ.: 9596088 FAX: 9563562

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΜΕΙΩΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ

Μάθε να καταναλώνεις σύμφωνα με τις πραγματικές σου ανάγκες

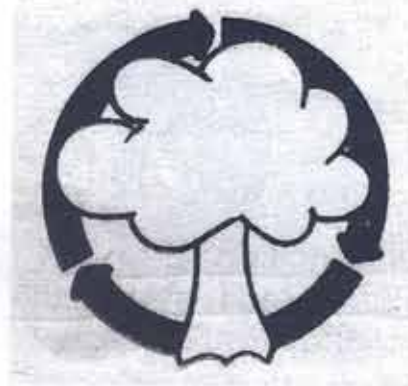
Η Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης (Ο.Ε.Α.) είναι μία μη κερδοσκοπική οργάνωση. Ιδρύθηκε το 1990, με στόχους την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, την οργάνωση και υποστήριξη

προγραμμάτων ανακύκλωσης, μείωσης και περιβαλλοντικά υπεύθυνης διαχείρισης απορριμμάτων, καθώς επίσης και τη διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών. Μιλήσαμε με τον πρόεδρο της Ο.Ε.Α. κ. Φίλιππο Κιρκίτσιο, διδάκτορα του

Πανεπιστημίου του Αιγαίου σε θέματα ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων, ο οποίος μας ανέπτυξε το προφίλ της Ο.Ε.Α., μέσα από μία σύντομη παρουσίαση των στόχων και της δράσης της.

"Στο διάστημα των 5 χρόνων λειτουργίας μας, έχουμε να

επιδείξουμε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Η αρχή έγινε με την αγορά του φορτηγού της ανακύκλωσης, που στην τριετία '91-'94 επισκέφτηκε όλους τους δήμους της Αττικής, συλλέγοντας χαρτί και αλουμίνιο για ανακύκλωση. Πάνω από 100.000 πολίτες συμμετείχαν σε αυτό το πρόγραμμα που είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την έντονη συνειδητοποίησή τους. Το 1992 ξεκίνησε η έκδοση του τριμηνιαίου περιοδικού με τον τίτλο "Ανακύκλωση", στο οποίο παρουσιάζεται η ελληνική αλλά και διεθνής εμπειρία πάνω σε θέματα ανακύκλωσης, αλλά και ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων. Το περιοδικό αυτό στέλνεται σε όλους τους δήμους και κοινότητες της χώρας και μπορεί να το βρει κανείς στα κεντρικά βιβλιοπωλεία ή σαν συνδρομητής. Το Φεβρουάριο του 1994 ξεκίνησε η καμπάνια συγκέντρωσης υπογραφών με σύνθημα "υπογράφω για την ανακύκλωση", με στόχο την προβολή των υποχρόνων προβλημάτων, την ανάδειξη των λύσεών τους και την κατά συνέπεια ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του πολίτη. Αργότερα, το καλοκαίρι του 1994 (Ιούνιος-Σεπτέμβριος), σε συνεργασία με το Δίκτυο Μεσόγειος SOS και το ΥΠΕΧΩΔΕ, πραγματοποιήθηκε εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, με στόχο την προστασία και αναβάθμιση των ακτών της Αττικής. Λειτουργήσε κινητή έκθεση με ενημερωτικό υλικό που καθημερινά επισκεπτόταν μία διαφορετική ακτή της Αττικής. Επίσης, σε συνεργασία με το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF Ελλάς), πραγματοποιήθηκε έρευνα για την κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνη διαχείριση των απορριμμάτων στη χώρα μας, με έμφαση στη μείωσή τους. Η μελέτη αυτή κυκλοφόρησε αρχές 1995 σε βιβλίο, με τίτλο "Μείωση απορριμμάτων: Μια στρατηγική για το παρόν και το μέλλον". Εν τω μεταξύ, από το φθινόπωρο του 1994 είμαστε μέλος της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής που συστάθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ, για την επεξεργασία προτάσεων σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση

απορριμμάτων και την προώθηση της ανακύκλωσης, ενώ ταυτόχρονα παρέχουμε υπηρεσίες συμβούλου σε δήμους και κοινότητες όλης της χώρας πάνω σε προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης πολιτών, αλλά και την οργάνωση και εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης. Το 1995, σε συνεργασία με το Body Shop, οργανώθηκε εκστρατεία σε 12 πόλεις της Ελλάδας και σε δήμους της Αττικής (Μόιος-Ιούνιος), με σύνθημα "Μείωση των απορριμμάτων, Ανακύκλωση τώρα". Στα πλαίσια της εκστρατείας πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης του κοινού σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, σχολεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα και κοινωνικές οργανώσεις. Επίσης σε όλα αυτά τα 5 χρόνια της λειτουργίας μας έχουμε διοργανώσει αλλά και συμμετάσχει σε πολλές ημερίδες, εκδηλώσεις φορέων, συνέδρια, σεμινάρια, διεθνείς εκθέσεις κ.λπ. Τέλος, θα ήθελα να αναφερθώ στη συνεργασία μας με το Υπουργείο Παιδείας και τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, στην οποία δίνουμε ιδιαίτερη βαρύτητα και στηρίζουμε την ελπίδα μας για το μέλλον. Η συνεργασία αυτή αναπτύσσεται σε δύο άξονες: κεντρικό, με το Τμήμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και περιφερειακά με τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων για θέματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, στα σχολεία όλης της Ελλάδας. Ο στόχος είναι η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση

των μαθητών -οτόμων νεαρής ηλικίας- στο πρόβλημα των απορριμμάτων και την προώθηση προγραμμάτων ανακύκλωσης από τους ίδιους. Στα 5 χρόνια λειτουργίας μας έχουμε επισκεφτεί πάνω από 800 σχολεία όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων για ενημερωτικές ομιλίες με οπτικοακουστική υποστήριξη. Σε συνεργασία με τη Γ.Γ. Νέας Γενιάς το 1994 τυπώθηκε και διανεμήθηκε στους υπεύθυνους περιβαλλοντικής εκπαίδευσης όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων βιβλίο με τίτλο "Απορίες για τα απορρίμματα", με προτάσεις περιβαλλοντικής εκπαίδευσης πάνω σε θέματα σκουπιδιών και ανακύκλωσης. Θα διαπιστώσατε ίσως ότι όλα όσα ανέφερα για τις προηγούμενες συνεργασίες μας αφορούν κάποιες προσπάθειες, είτε θεσμικές (νομοθετήματα και μέτρα) είτε ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, για να διορθωθεί κάπως η κατάσταση. Ωστόσο, η ριζική επίλυση του προβλήματος θα επιτευχθεί μόνο με την αλλαγή νοοτροπίας των πολιτών και κομμάτι προσπάθεια δεν θα είναι επιτυχής μακροπρόθεσμα, αν δεν το καταφέρει αυτό. Οι δύο τελευταίες συνεργασίες μας προωθούν ουσιαστικά την υιοθέτηση μιας νέας νοοτροπίας από τους μαθητές και γενικότερα τους νέους, οι οποίοι από τη φύση τους είναι πιο ευαίσθητοι και δεκτικοί σε τέτοια μηνύματα. Γιατί τελικά είναι ανάγκη να αντιληφθούμε ότι η ανακύκλωση ως πρακτική είναι σπουδαία, αλλά ακόμη πιο σπουδαίο είναι να μάθει κανείς τις πραγματικές του ανάγκες και να μάθει να ζει και να καταναλώνει σύμφωνα με αυτές. Να έχει συνείδηση, δηλαδή, για το τι του χρειάζεται, ώστε να μπορεί να διακρίνει το χρήσιμο από το άχρηστο, το ωφέλιμο από το βλαβερό. Τότε μόνο θα έχει διαμορφωθεί σε έναν υπεύθυνο και ενεργό πολίτη και θα μπορεί να ζήσει σε αρμονία με τον εαυτό του, τον κοινωνικό του περίγυρο και βέβαια με το περιβάλλον".

Για περισσότερες πληροφορίες:
ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ 5
Τηλ. & FAX: 8228795

Λόγω έλλειψης χώρου δεν δημοσιεύεται σ' αυτό το τεύχος η συνέντευξη του "Συλλόγου Προστασίας Θαλάσσιου γελάνος" ή οποία θα δημοσιευθεί στο επόμενο τεύχος.

ΤΑ ΕΩΤΙΚΑ

και ο άγνωστος κόσμος τους

Κι αυτή 'ναι η θολωτή σπηλιά που
πήγαινες κι ο ίδιος και στις
Νεράιδες έκανες αρχοντικές θυσίες
Ομήρου Οδύσσεια ραψ. Ν

Σήκω σε κράζουν οι Ξωθιές που σ'
έμαθαν τραγούδια.
Κώστα Κρυστάλλη
"Ο ετοιμοθάνατος βοσκός"

του Σάββα Παττακού

Πολλοί αιώνες χαρίζουν τα έπη του Ομήρου από τα θαυμάσια ποιήματα του "τραγουδιστή του βουνού και της στάνης" Νεοέλληνα Κώστα Κρυστάλλη. Όμως και στους δύο βλέπουμε να αναφέρονται όντα που η πίστη στην ύπαρξή τους βρίσκεται στην παράδοση και χάνεται στα βάθη της ομίχλης του χρόνου. Οι αρχαίοι τους αποδίδουν και θεϊκές τιμές.

Οι νεότεροι -πριν από μας- δεν έχουν χάσει την επαφή μαζί τους. Όλοι οι λαοί, στους μύθους, στα τραγούδια, στους θρύλους, στα παραμύθια, στις διηγήσεις και σε πολλές άλλες περιπτώσεις αναφέρονται και σε άλλα ζωντανά όντα.

Τους αποδίδουν ιδιότητες ανθρώπινες και συγχρόνως άλλοτε τις μεγαλώνουν άλλοτε τις ελαττώνουν. Μερικές φορές τους

Σειρήνα στην χειρολαβή αρχαίας υδρίας.

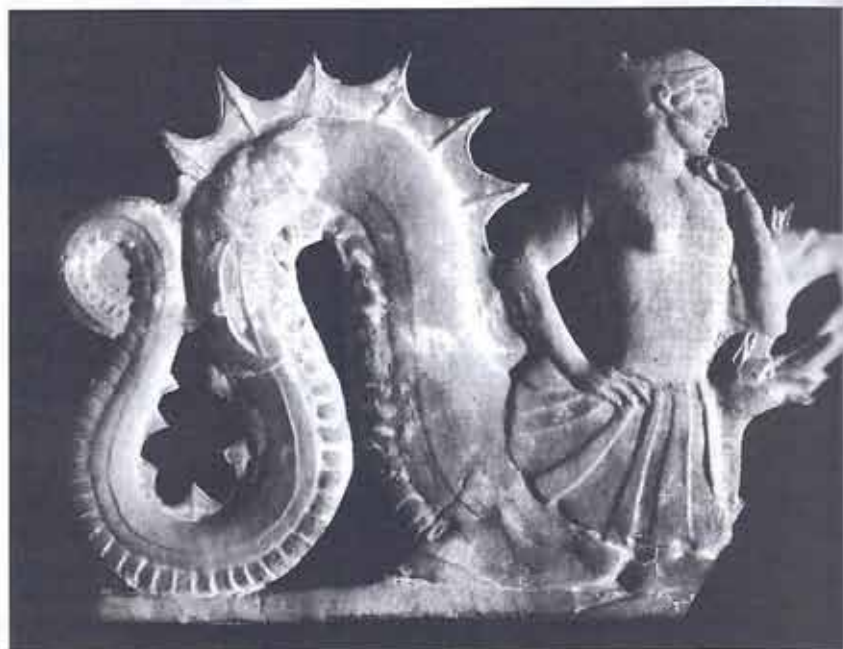
αποδίδουν εμφάνιση φοβερή και τερατώδη, μόνο η εμφάνισή τους προκαλεί τρόμο, άλλοτε όμως -τις περισσότερες φορές- έχουν εμφάνιση με μια χάρη και ομορφιά αέρινη και θαυμαστή. Νεράιδες -Νηρηίδες των αρχαίων χρόνων- χορεύουν στα νερά, Νάνοι φρουρούν χαμένα αντικείμενα και πολλές φορές αμύθητους θησαυρούς, Δράκοι κατοικούν στις σπηλιές και στα πυκνά δάση, Καλικάντζαροι στα έγκατα της γης. Πίστευαν οι απλοί άνθρωποι -μα στις μέρες μας αυτή η πίστη όλο και λιγοστεύει μέχρι να χαθεί- ότι πηγές, δέντρα, δάση, βουνά και σπήλαια, φαράγγια και ποτάμια αλλά και λουλούδια ακόμη προστατεύονται και συνοδεύονται από Στοιχειά.

Πού οφείλεται η λαϊκή πίστη σε αυτά τα όντα;

Είναι μια απλή παραίσθηση ή φαντασίωση των ανθρώπων που ζουν κοντά στη φύση ή είναι κάτι που μπορούν να το συλλάβουν μερικές φορές τα ανθρώπινα μάτια; Ο χρόνος που χωρίζει τον Κρυστάλλη από τον Ομηρο είναι αρκετοί αιώνες. Αλλά και ο χρόνος που χωρίζει εμάς από τον Κρυστάλλη, με την τερατώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας και τη φοβερή επιτάχυνση των καιρών, είναι δύσκολο να υπολογιστεί σαν μερικές δεκαετίες, αφού οι διαφορές είναι σχεδόν αγεφύρωτες.

Ο σημερινός άνθρωπος της πόλης αλλά και της επαρχίας δεν έχει σχεδόν τίποτα κοινό με τον χτεσινό άνθρωπο, στις αρχές του αιώνα μας, που ζούσε σε επαφή ακόμη με τη φύση. "Σήμερα" -και μεταφέρω γνήσια λόγια ανθρώπων που ζουν μέσα στον αιώνα μας τις τελειώς διαφορετικές συνθήκες κάθε δεκαετίας- "δεν βλέπουν πια οι άνθρωποι τίποτα... και όσο περνά ο καιρός πιο πολύ αλλάζουν οι άνθρωποι..." και αναφέρονται στα όνειρα, στις προαισθήσεις, αλλά και στο θέμα μας: στα ξωτικά. Πραγματικά ο τεχνολογικός πολιτισμός μάς έχει τόσο αποξενώσει, ο ορθολογισμός τόσο πολύ περιορίζει και στερεοποιήσει το μυαλό, που δύσκολα μπορούμε να πούμε ότι μπορεί ο άνθρωπος να βρεθεί σε επαφή με άλλες διαστάσεις, με άλλες οντότητες. Και μήπως χρειάζεται το μυαλό απαραίτητα; Ας μην ξεχνάμε ότι το επίθετο αλαφροϊσκιωτος, που ο λαός αποδίδει σε αυτούς που λένε ότι βλέπουν, διαισθάνονται, ακούν, περιγράφουν τέτοια όντα, θεωρείται συνώνυμο με τη λέξη τρελός. Η λογική προσγειώνει, δένει τον άνθρωπο στα υλικά πράγματα. Θα

μπορούσαμε να αναφέρουμε χιλιάδες λαϊκές πίστες σχετικά με τις νεράιδες, τις καλόγριες της ελληνικής υπαίδρου. Πιστεύεται, π.χ. ότι τα μεσημέρια στα ποτάμια εμφανίζονται, με άσχημα αποτελέσματα για όποιον τις δει, ότι μαθαίνουν τραγούδια, χορούς και πολλές φορές μουσικά όργανα στους βοσκούς. Οι χοροί τους είναι θαυμάσιοι και τους στήνουν στα βαθιά ποτάμια, στα φαράγγια και στις ακροποταμιές. Οι νάνοι αναφέρονται σε όλα τα παραμύθια του κόσμου. Περιέργοι, άλλοτε με παιδική αλλά κυρίως με γέρικη εμφάνιση, με μακριά γένια, με κωνικούς ακούφους και με γελοία χαρακτηριστικά συνήθως. Δίνουν τη βοήθειά τους σε όσους έχουν ανάγκη και κυρίως στα παιδιά που χάνονται στα δάση. Είναι κανόνας στα παραμύθια μόλις ένα παιδάκι χαθεί στο δάσος, να εμφανίζεται μπροστά του ένας νάνος. "Αισθάνθηκα μεγάλη λύπη όταν ανακάλυψα ότι υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που δεν έχουν δει ποτέ νάνους", λέει ένας συγγραφέας. Στις αρχαίες παραδόσεις η ποικιλία και οι αναφορές πολλαπλασιάζονται. Διαφορετικά,

Η Σκύλλα, στοιχειό της θάλασσας, φόβος και τρόμος των ναυτικών της αρχαιότητας. Γνωστή από την περιπέτεια του καραβιού του Οδυσσέα.

Οι νάνοι, σύμφωνα με τις παραδόσεις, έχουν την Τέχνη βαθιά ριζωμένη μέσα τους και τους αρέσει να χορεύουν και να παίζουν χοντροκομμένα μουσικά όργανα.

αφαιρέτερα ή φοβερότερα όντα στολίζουν τις περιγραφές τους. Ο Όμηρος και ο Ησίοδος από τους αρχαίους ποιητές συνεχώς αναφέρουν τις Νύμφες, τις Νεραΐδες, τους Τρίτωνες, τις Γοργόνες, όντα των θαλασσών και των βουνών, των λιμνών και των κόλπων. Οι ήρωες στις περιπέτειές τους συναντιούνται και προστατεύονται ή συμπλέκονται σε μάχες με αυτά τα όντα. Η μυθολογία τα αναφέρει στις περισσότερες σελίδες της και τους αποδίδει ιδιότητες που είναι οι ιδιότητες των Στοιχείων της Φύσης. Κινούνται, πετούν, κολυμπούν με μεγάλη ταχύτητα, χάνονται και ξαναεμφανίζονται, μεταμορφώνονται και αλλάζουν μορφή αστραπιαία ή μεταμορφώνουν όποιον τα δει, τον κάνουν, δηλαδή, κατά κάποιον τρόπο να συμμετέχει στις ιδιότητές τους. Στους ναυτικούς είναι πασίγνωστος ο μύθος της Γοργόνας που ρωτά αν ζει ο βασιλιάς Αλέξανδρος. Θα μπορούσαμε να γυμνάσουμε πολλές σελίδες με αναφορές. Σε ξένες μυθολογίες και παραμύθια αναφέρονται και περιγράφονται τα ίδια πράγματα που αντιστοιχούν σε μια υπερβατική και αόρατη πραγματικότητα. Όμως προς τι οι αναφορές; Είναι μήπως ικανές να στρέψουν τα μάτια του σύγχρονου ανθρώπου, με την ελπίδα ότι θα αντικρίσει την ομορφιά των νυμφών, θα ακούσει τα τραγούδια τους και θα δει τους χορούς των Νεραϊδών ή θα βρει τους θησαυρούς που κρύβουν οι

Νάνοι στα σπλάχνα της γης, οδηγημένος από αυτούς; Οι θάλασσες είναι σκεπασμένες με πετρέλαιο, οι ποταμοί είναι μολυσμένοι και γενικά η φύση δέχεται κάθε λογής επίθεση και προκαλείται να υπηρετήσει το σύγχρονο καταναλωτικό άνθρωπο. Δεν υπάρχει χώρος για προστάτιδες των λιμνών. Ούτε για νάνους στα παραμύθια των παιδιών. Τη θέση τους πήραν ο Σούπερμαν, οι

φοβεροί εκδικητές του διαστήματος, ή οι άνθρωποι-αράχνες των κόμικς. Αλλά πάνω απ' όλα δεν υπάρχει χώρος γι' αυτά στη λογική μας, αφού δεν τα βλέπουμε... Αφού οι προηγούμενοι ήταν απολίτιστοι, πρωτόγονοι, χωριάτες... Όμως μια προσεκτική μελέτη του θέματος θα μας έφερνε σε πιο σωστά και αντικειμενικά συμπεράσματα. Για την αρχαία Γνώση ο συγκεκριμένος κόσμος που ζούμε δεν είναι περισσότερο πραγματικός από τους κόσμους της φαντασίας, των ονείρων, των οπτασιών και των οραμάτων. Δεν μπορούμε να μιλούμε για ψεύτικη πραγματικότητα και για παραισθήσεις των ανθρώπων και των μικρών παιδιών -που η απλότητα τους τους επιτρέπει να λένε ψέματα και να βλέπουν "παραπάνω" από τους μεγάλους αφού δεν έχουν αναπτύξει λογική ακόμα- αλλά για οντότητες που είναι πιο λεπτές από τα στοιχεία που μας συνοδεύουν ως υλικός και αισθητός κόσμος. Μπορούμε να έρθουμε σε επαφή με

ΣΥΜΠΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Σχολή Dasira Narada

(Διεθνής Έδρα: Βιετνάμ)

Η Σχολή Ενεργειακής Αγωγής "Dasira Narada" προσφέρει μαθήματα και ενεργειακές αγωγές σε κάθε ενδιαφερόμενο. Η Σχολή απευθύνεται σε όλους όσους επιθυμούν να δώσουν κάτι στους άλλους, σε όλους όσους νοιώθουν την ανάγκη να αφιερώσουν μέρος της ζωής τους για να βοηθήσουν τον πλησίον, για να ανακουφίσουν τον πόνο των άλλων. Απευθύνεται επίσης και σε όλους όσους έχουν ανάγκη ενεργειακής αρωγής για να βελτιώσουν την υγεία τους.

Η μέθοδος της σχολής στηρίζεται στα ενεργειακά κέντρα (τσάκρα) και προσφέρει τεχνικές για την χρήση της συμπαντικής και ανθρώπινης ενέργειας χάριν της αυτοθεραπείας και της φροντίδας των άλλων. Διδάσκει ο Βιετναμέζος ενεργειακός θεραπευτής και ιατρός Dr. Duong Van Suu και οι άμεσοι μαθητές του.

Για περισσότερες πληροφορίες απευθυνθείτε:

Σχολή Dasira Narada

Ακαδημία Εσωτερικών Μελετών

T.Θ. 26015

100 22 ΑΘΗΝΑ

Τηλ. 3628442 (9.00-11.00 π.μ. και 5.00-7.00 μ.μ.)

αυτές τις οντότητες -υποστήριζαν οι αρχαίοι γνώστες- μόνο με άλλες, λεπτότερες, αισθήσεις, αλλά και με την ανάπτυξη αυτών που διαθέτουμε. Ο κόσμος δεν έχει μόνο τρεις διαστάσεις. Σε άλλες διαστάσεις, σε άλλο χώρο που συνυπάρχει με το δικό μας, όπως σε ένα ποτήρι μπορούν να υπάρχουν νερό, αέρας, άμμος κ.λπ. ταυτόχρονα- άλλες υπάρξεις ζουν, αναπτύσσονται, προστατεύουν και καταστρέφουν χωρίς εμείς να αντιλαμβανόμαστε την ύπαρξή τους. Στην ινδική φιλοσοφία αναφέρονται οι Δέβας -οι Λαμπεροί, από το σανσκριτικό Dive, που σημαίνει λάμπω- που θεωρούνται όντα με παράλληλο δρόμο εξέλιξης με αυτόν που διανύουν οι άνθρωποι. Αυτοί οι Δέβας βρίσκονται χωρισμένοι σε τάξεις μέσα σε όλα τα στοιχεία: Γη, Νερό, Αέρα, Φωτιά. Αυτή η παράλληλη γραμμή εξέλιξης βασίζεται σε μία γεωμετρική δομή που βασίζεται στον κώνο. Οι κωνικοί σκούφοι των νάνων και των μάγων - των Μέρλιν της δυτικής παράδοσης- αυτοί που εμείς θυμόμαστε τις Απόκριες, δεν είναι τυχαίοι. Ξέρουμε ότι οι γεωμετρικές μορφές παίζουν σπουδαίο ρόλο στη διοχέτευση ορισμένων ενεργειών και οι έρευνες των επιστημόνων πάνω στις πυραμидικές κατασκευές τούς έχουν αφήσει κατάπληκτους. Αυτοί οι Δέβας, πνεύματα της Φύσης και ταυτόχρονα όντα που διοικούν πολλές εκδηλώσεις της μάς λέει ο Αποκρυφισμός ότι είναι δύσκολο να γίνουν αντιληπτοί στον κοινό άνθρωπο. Όμως, όπως όλες οι υπάρξεις της Δημιουργίας, χωρίζονται σε τάξεις και καθώς η ταξινόμηση κατεβαίνει, γίνεται πιο εύκολα κατανοητή η επίδρασή τους και το να τα αντιληφθούμε είναι κατορθωτό. Τα όντα της Φωτιάς είναι πολύ δύσκολα αντιληπτά, αφού είναι τα περισσότερο λεπτά και δεν εμφανίζονται σχεδόν καθόλου στα μάτια των ανθρώπων. Τα όντα του Αέρα, συνώνυμα της ταχύτητας και της γρήγορης εναλλαγής, είναι και αυτά λεπτά και δυσπρόσιτα. Αλλά αυτά που βρίσκονται στο Νερό και στη Γη είναι πιο κοντά στους ανθρώπους,

Πηλέας και Θέτιδα. Ο ήρωας προσπαθεί να δαμάσει την Νηρηίδα, η οποία σαν στοιχείο του νερού έχει την ικανότητα να παίρνει πολλές μορφές, κάτι που παρουσιάζει ο αγγιογράφος με τις μορφές του φιδιού, λιονταριού, που προσθέτει στην εικόνα.

αφού είναι τα δύο στοιχεία που μας είναι πιο προσιτά. "Δεν υπάρχει λαός προϊστορικός ή αρχαίος που να μην τα αναφέρει, να μην τα έχει περιγράψει και θεοποιήσει πολλές φορές", λέει ο Δρ. G.A.Livrago, Ιδρυτής της Νέας Ακρόπολης, στο βιβλίο του για τη Σοφία της Αρχαίας Ανατολής. Μερικές φορές μάλιστα που η πίστη σε ανώτερες οντότητες εκφυλιζόταν, αναπτυσσόταν παράλληλα πίστη στα διάφορα Στοιχεία. Η συγκριτική μελέτη ανάμεσα στις διαφορετικές παραδόσεις δείχνει ότι οι εξηγήσεις και οι περιγραφές των διαφόρων λαών έχουν τόσο πολλά κοινά σημεία, που είναι αδύνατον να είναι απλές φαντασίες ή καρπός της τύχης. Λαοί που δεν βρίσκονται κοντά γεωγραφικά και χρονικά, όπως οι Μάγια του Μεξικού, οι Έλληνες, οι Σκανδιναβοί, οι Γαπωνέζοι κ.λπ., τα αναφέρουν. Οι θάλασσες, τα σύννεφα, τα ρυάκια, οι πηγές, τα βουνά και τα

δάση είναι γεμάτα από τα τόσο μεγάλης ποικιλίας όντα αυτά. Στήνουν τους χορούς τους σε όλα τα σημεία του πλανήτη, αλλά κυρίως μακριά από τους χώρους των ανθρώπων. Αλλοτε οδηγούν θύελλες, καταιγίδες και τρικυμίες. Στις πιο μακρινές εποχές της ανθρωπότητας που όλο και πιο νοσταλγικά αρχίζουμε να τις ατενίζουμε μέσα στις αναμνήσεις μας, η πίστη σε αυτά τα όντα μεταδινόταν από την παιδική ηλικία. Μέσα στα παραμύθια, με ωραίο τρόπο, παρουσιάζονται οι καλές, οι κακές επιδράσεις τους, η ωραιότητα και η συνύπαρξή τους με τον άνθρωπο. Στα προστατευτικά στοιχεία έδιναν τροφές και προστασία οι άνθρωποι με την κατάλληλη συμπεριφορά τους και αυτοί. Πίστευαν ότι βουνά, δέντρα και σπήλαια προστατεύονταν από αυτά. Ήξεραν και τρόπους να τα απομακρύνουν, για να αποφεύγουν τις άσχημες επιδράσεις τους, καθώς

Σαν τα κύματα της θάλασσας χορεύουν οι Νηρηίδες σ' αυτή την παράσταση. Στο κέντρο του οικεικού χορού ο Ηρακλής παλεύει με τον Τρίτωνα.

και τι έπρεπε να αποφεύγουν στην καθημερινή τους ζωή, για να μη βγατούν καμία κακή επίδραση που να σφραγίζεται στην ύπαρξη κάποιου ποιοτικού όντος. Μερικές από αυτές τις γνώσεις έμειναν με τη μορφή "κηρτειών" -γητειές των γητευτών ανθρώπων της επαρχίας καθώς και τα "δεσίματα" και τα "λυσίματα" στοιχειών, ζώων και μερικές φορές ανθρώπων που αποτελούν μαγικές επικλήσεις συνοδευμένες με στοιχεία πρακτικής, με ανάλογα διασμένη ή ευμενή αποτελέσματα και αυξάνονται από στόμα σε στόμα, χωρίς να ξέρει κανείς την αρχή τους. Αναφέρομε τους κωνικούς σκούφους των νάνων και αυτούς που φοράνε τις Απόκριες, αλλά μπρος το λιβάνι που χρησιμοποιούν σήμερα οι άνθρωποι δεν είναι ένα μέσο καθαρισμού της ατμόσφαιρας στις εκκλησίες και στα σπίτια; Ακόμη, αυτά τα όντα δεν μένουν ανεπηρέαστα από τα χρώματα και τους ήχους. Αλλά αυτές οι γνώσεις έχουν χαθεί και μόνο κατά τύχη έχει παρατηρηθεί ότι όταν παίζει μουσική και χορεύουν οι άνθρωποι, δεν χορεύουν μόνοι τους. Μέσα στη γιορταστική ατμόσφαιρα που δημιουργεί μια χαρούμενη μουσική στροβιλίζονται και άλλα όντα. Μια ιδιαίτερη αναφορά θα κάνουμε στους Ινδιάνους. Αυτός ο παράξενος λαός, αφού ζούσε κυριολεκτικά μέσα στη φύση,

μιλούσε και άκουγε, παρακαλούσε, απόφευγε και οποζητούσε αυτά τα όντα. Εκτός από την επαφή και με αρκετά ανώτερα όντα και Πνεύματα της Φύσης, οι Ινδιάνοι στα οράματά τους βλέπουν και περιγράφουν αυτά τα όντα, που μόνο η γνήσια επαφή με το φυσικό περιβάλλον μπορεί να μας συνδέσει μαζί τους. Ομως σήμερα η πίστη στον "θεό μηχανή" έχει αντικαταστήσει αυτή την αγνή αντίληψη. Οι δυνατότητες της ταχύτητας, το άγχος των πόλεων και ο αυτοματισμός, η παραμορφωμένη λογική, το ψέμα και η δυσπιστία του πολιτισμού μας από άσφαλο και πετρέλαιο δεν έχουν αφήσει τόπο πια για παραδοχή άλλων υπάρξεων. Για τους προγόνους μας ήταν πιστευτό ότι υπήρχαν, αφού είχαν αυθεντικές μαρτυρίες και εφόσον διατηρούσαν τη λεπτότητά τους. Αυτό τους "άνοιγε τα μάτια" και δεν τους "έφραζε τα αυτιά". Ομως τι να δει ο σημερινός άνθρωπος, όταν καλλιεργείται στα παιδιά η πίστη για τους "εχθρούς από το διάστημα" με τις ακτίνες που διαπερνούν τις μεταλλικές πανοπλίες των αστροναυτών και όταν προετοιμάζονται για καταστροφές που δήθεν θα έρθουν

Τα ζωτικά προστατεύουν τα μικρά παιδιά από τους κινδύνους ... Είναι οι φύλακες άγγελοι των λαϊκών παραδόσεων.

Οι νύμφες συγκεντρώνονται σε ξέφωτα και χορεύουν σε κύκλους κάτω από το φως του φεγγαριού.

από εξωγήινους, ενώ τις προετοιμάζει όλο και περισσότερο με τη δράση του ενάντια στη φύση ο άνθρωπος. Οι καταστροφές των δασών, των ποταμών και των θαλασσών, η μόλυνση της ατμόσφαιρας δεν προκαλεί μόνο τις άσχημες συνθήκες για την ανθρώπινη ζωή, όπως φανάζουν οι οπαδοί του οικολογικού κινήματος. Αυτά τα όντα αισθάνονται και ζουν δίπλα μας και δέχονται τις άσχημες επιδράσεις μας. Όταν καταστρέφεται ένα δάσος, δεν έχουν πια πού να καταφύγουν. Όταν μολύνονται οι λίμνες και τα ποτάμια, τα τραγούδια τους μετατρέπονται σε θρήνους. Έτσι, οι καταστροφές που ο άνθρωπος προκαλεί με την παράλογη δράση του δεν περιορίζονται σε αυτά που βλέπουμε. Διαταράσσονται και τα λεπτά επίπεδα της Φύσης, τα ψυχολογικά, τα νοητικά και ακόμη τα πνευματικά. Και αρκετές από τις καταστροφές που θα ακολουθήσουν θα οδηγηθούν από αυτά τα όντα, και ο σύγχρονος άνθρωπος θα καταλάβει ότι είχαν δίκιο οι πρόγονοί του όταν μιλούσαν για τα ζωτικά.

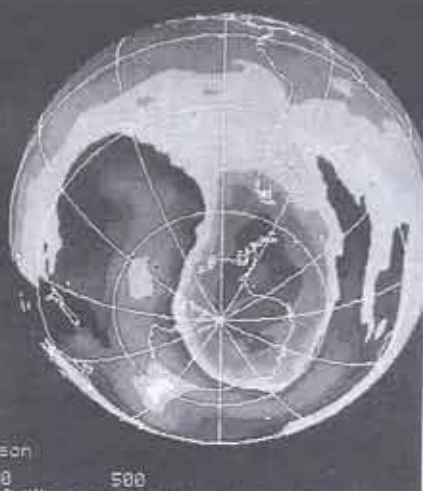
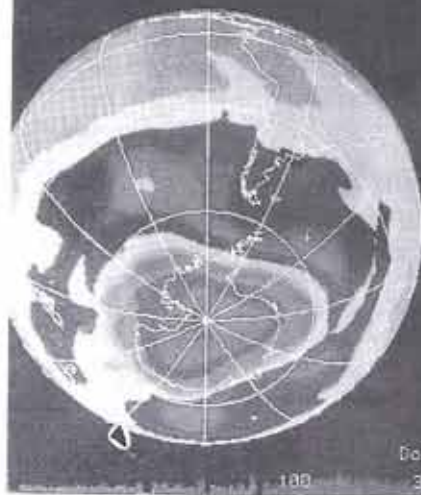
ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ Θερμοκηπίου

Τελικά το φαινόμενο θερμοκηπίου σημαίνει ότι θα έχουμε φτηνά λαχανικά το χειμώνα; Η μήπως ότι μας έβαλαν στη γυάλα; Ποιος έφτιαξε αυτό το θερμοκήπιο και με ποιο κόστος; Θα καταργήσουμε εντέλει τα χειμωνιάτικα ρούχα; Ποιος θα μας πει επιτέλους; Χωρίς να μας τρελάνει βέβαια με μαθηματικά και περίεργες εξισώσεις.

Total Ozone Oct. 29, 1987

Total Ozone Oct. 29, 1989

ΕΝ ΑΡΧΗ ην το Χάος. Όχι το χάος βέβαια του Ησίοδου αλλά η χαώδης κατάσταση που επικρατεί στο μυαλό των ανθρώπων σχετικά με το τι γίνεται στον πλανήτη. Πολύς λόγος γίνεται λοιπόν για την οικολογική καταστροφή του πλανήτη, για τις μεταβολές του κλίματος, για την τρύπα του όζοντος και άλλα. Ένα από αυτά τα θέματα είναι και το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Η σημασία του και η εξέλιξή του έχει

του Γιώργου Σαμροβαλάκη

πρωταρχική θέση στις επερχόμενες μεταβολές του γήινου κλίματος. Γεγονός είναι ότι δεν μπορούμε να μελετήσουμε ξεχωριστά το φαινόμενο Θερμοκηπίου από τους άλλους κλιματολογικούς παράγοντες, εφόσον αυτοί αποτελούν ένα αλληλοεξαρτώμενο σύνολο που λειτουργεί ως μια ενότητα.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Ένας πιθήκος βρίσκει μια στάμνα με καρύδια. Βάζει το χέρι του στο στενό λαιμό να πάρει τα καρύδια. Προσπαθεί να βγάλει το χέρι του αλλά είναι αδύνατο. Το χέρι του έχει αλλάξει όγκο. Αυτό είναι συνοπτικά το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Πιο απλά δεν γίνεται. Αλλά επειδή αμφιβάλλω για το αν έγινα κατανοητός, θα το δούμε και λιγότερο συνοπτικά. Είπαμε απλά λόγια, αλλά μην το παρατραβήξουμε. Έτσι για όσους δεν κατάλαβαν ακόμη, είναι αυτό που κάνει ένα αυτοκίνητο σταθμευμένο στον ήλιο να παραμένει ζεστό έστω και αν έξω έχει χιόνια. Ναι, σωστά υποψιάζεστε, είναι το ίδιο που μας κάνει να ψάχνουμε απεγνωσμένα για μια θέση στη σκιά (και όχι στον ήλιο) για να παρκάρουμε το αγαπημένο μας αυτοκίνητο που δεν θέλουμε να το δούμε να γίνεται κλίβανος αποστείρωσης μέσα σε λίγη ώρα. Αυτό είναι λοιπόν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, αλλά καλό θα ήταν να δούμε και πώς λειτουργεί. Πάμε

λοιπόν.

ΠΟΙΟΙ ΦΤΑΙΝΕ ΓΙΑ ΟΛΑ ΑΥΤΑ;

Από όλους τους κλιματολογικούς παράγοντες, σημαντικότεροι και θεμελιώδεις είναι τρεις:
α) η ατμόσφαιρα,
β) η ακτινοβολία και

γ) το έδαφος (συμπεριλαμβανομένων των υδάτινων εκτάσεων). Έτσι στο παράδειγμα με τον πιθήκο μπορούμε να πούμε ότι τα καρύδια είναι η ατμόσφαιρα, το χέρι του πιθήκου είναι η ακτινοβολία και το ίδιο το σταμνί είναι η γη. Ας δούμε ένα ένα όμως πώς λειτουργεί και τα χαρακτηριστικά του.

Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ

Η γήινη ατμόσφαιρα που περιβάλλει τον πλανήτη έχει το σχήμα ενός σφαιροειδούς που είναι πλατυσμένο στους πόλους όπως και το σχήμα της γής. Το ύψος δεν είναι γνωστό με ακρίβεια, επειδή τα ανώτερα στρώματά της είναι τόσο αραιά ώστε είναι ασαφή τα όρια μεταξύ αυτών και του ενδοπλανητικού διαστήματος. Γίνεται δεκτό ότι υπάρχει μια βαθμιαία ανάμειξη με την ενδοπλανητική ύλη που θεωρείται ότι δεν είναι απόλυτα κενό. Σαν ανώτατο όριο όμως αν θα

"Αξιοποίηση" μέσω εκχέρσωσης. Το αζυγόνο και όλα όσα παράγει το δάσος, επειδή δεν τα βλέπουμε, τα αγνοούμε επιδεικτικά.

Δημιουργούμε πάντως νέα "δάση" που παράγουν άλλα αέρια αντί για το "ντεμοντέ" οξυγόνο.

έπρεπε να ορίσουμε κάτι τέτοιο θα μπορούσε να θεωρηθεί το μέγιστο ύψος στα οποία τα μόρια των ατμοσφαιρικών αερίων συμμετέχουν στην κίνηση της γής. Μέσω υπολογισμών της Θεωρητικής Μηχανικής το ύψος αυτό είναι περίπου 28.000 km πάνω από τους πόλους και 42.000 km πάνω από τον Ισημερινό.

ΠΩΣ ΧΩΡΙΖΕΤΑΙ Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ

Ενας πρώτος χωρισμός της ατμόσφαιρας με βάση τη μεταβολή ή όχι της ατμοσφαιρικής σύστασης με τη διαφορά ύψους, δίνει τις δύο μεγάλες περιοχές: ομοιόσφαιρα και ετερόσφαιρα. Εκτός από το χονδρικό αυτό διαχωρισμό, ανάλογος διαχωρισμός μπορεί να γίνει με βάση τη μεταβολή με το ύψος της σημαντικότερης

παραμέτρου της ατμόσφαιρας που είναι η θερμοκρασία του αέρα. Με μία πρώτη προσέγγιση έχουμε 3 βασικές περιοχές: - Τροπόσφαιρα (κατώτερη ατμόσφαιρα) - Στρατόσφαιρα - Μεσόσφαιρα Αναλυτικότερα έχουμε τον εξής διαχωρισμό:

- α) Τροπόσφαιρα , β) Τροπόπαυση,
- γ) Στρατόσφαιρα , δ) Στρατόπαυση,
- ε) Μεσόσφαιρα, στ) Μεσόπαυση,
- ζ) Θερμόσφαιρα, η) Εξώσφαιρα,
- θ) Ιονόσφαιρα.

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΩΤΕΡΗ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ

Από τις διάφορες αναλύσεις σε αρκετές περιοχές της γης διαπιστώθηκε ότι η ατμόσφαιρα στα κατώτερα στρώματά της αποτελείται από:

- α) ξηρό καθαρό ατμοσφαιρικό αέρα,

- β) υδρατμούς,
- γ) ατμοσφαιρικά αιωρήματα.
- α) Ξηρός "καθαρός" ατμοσφαιρικός αέρας.** Είναι ο αέρας που είναι απαλλαγμένος από υδρατμούς και στερεά αερολύματα. Από τα συστατικά ιδιαίτερη αναφορά θα κάνουμε στο Διοξείδιο του Ανθρακα και στο Οζόν.

Διοξείδιο του άνθρακα: Το Δ.τ.Α. παρά το γεγονός ότι παρουσιάζει μικρή συγκέντρωση, έχει μεγάλη σημασία στη θερμοοικονομία του πλανήτη. Αυτό γιατί είναι διαπερατό από την μικρού μήκους κύματος εισερχόμενη ακτινοβολία και απορροφά την μεγάλη μήκους κύματος γήινη ακτινοβολία, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας επανεκπέμπει πάλι προς τη γη. Με τον τρόπο αυτό ανακόπτει το ρυθμό ψύξης της γης. Η κατακράτηση μέρους της θερμικής ακτινοβολίας (γήινη ακτινοβολία) από το Δ.τ.Α. συντελεί τόσο στη θέρμανση όσο και στην ενεργοποίηση της ατμόσφαιρας στα κατώτερα στρώματά της. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό σαν "επίδραση Θερμοκηπίου".

Οζόν: Το όζο αποτελεί μια αλλοτροπική μορφή του Οξυγόνου. Συναντάται στη γήινη ατμόσφαιρα από την επιφάνεια του εδάφους μέχρι το ύψος των 55-66 km περίπου. Παρά τη μικρή συγκέντρωσή του στον αέρα, η παρουσία του όζοντος είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, μια και απορροφά έντονα την ηλιακή υπεριώδη ακτινοβολία στα μήκη κύματος μεταξύ των 2.000 - 3.000 Angstrom. Έτσι το αέριο αυτό αφενός προστατεύει τους ζωντανούς οργανισμούς από την έκθεσή τους στην καταστρεπτική υπεριώδη ακτινοβολία (UV), αφετέρου αποτελεί την κύρια πηγή θέρμανσης των περιοχών της ατμόσφαιρας στις οποίες παρατηρούνται μεγαλύτερες συγκεντρώσεις Οζοντος.

β) Υδρατμοί. Οι υδρατμοί προέρχονται από την εξάτμιση των φυσικών υδροσυλλογών στην επιφάνεια του εδάφους και από τη διαπνοή των φυτών. Οι υδρατμοί

Ο κύκλος διακίνησης του άνθρακα στο πλανήτη μεταξύ ατμόσφαιρας, ωκεανών, εδάφους, φυτών και ζώων έχει διαταραχθεί από τον άνθρωπο μετά την βιομηχανική επανάσταση με αποτέλεσμα να συσσωρεύεται περισσότερη ποσότητα διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα και έτσι να δημιουργείται το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

θεωρούνται σημαντικοί φορείς της θερμικής ενέργειας και το αίτιο άνοξης πολλών μετεωρολογικών φαινομένων. Αυτό γιατί οι διεργασίες των μεταβολών των μορφών του νερού αποτελούν σημαντικές πηγές θερμότητας. Αξίζει να τονιστεί ότι το 25% της ηλιακής ενέργειας που δέχεται το έδαφος καταναλώνεται για την εξάτμιση και εκλύεται πάλι μέσα στην ατμόσφαιρα κατά τη συμπύκνωση των υδρατμών.

γ) Ατμοσφαιρικά αιωρήματα (Aerosols) Ανάλογα με την προέλευση των ατμοσφαιρικών αιωρημάτων, αυτά ταξινομούνται σε 3 μεγάλες κατηγορίες:
 i) κοκιορτοί,
 ii) χημικές ενώσεις,
 iii) οργανικά αιωρήματα.

ΤΙ ΔΟΥΛΕΙΑ ΚΑΝΕΙ Η ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑ;

Με τον όρο ακτινοβολία εννοούμε την εκπομπή και τη διάδοση ενέργειας με ηλεκτρομαγνητικά κύματα. Με την έννοια αυτή η μεταφορά ενέργειας μπορεί να γίνει είτε στο κενό είτε μέσα από κάθε διαπερατό για την ακτινοβολία υλικό μέσο. Το φαινόμενο της μεταφοράς ενέργειας με ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία παρουσιάζεται με δύο μορφές: τη σεματιδιακή και την κυματική.

ΗΛΙΑΚΗ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑ

Με τον όρο ηλιακή ακτινοβολία ή ηλιακή ενέργεια αναφερόμαστε στην ακτινοβολία που παίρνει η γη

από τον ήλιο. Η ηλιακή ακτινοβολία είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος της ηλεκτρομαγνητικής φύσης (περίπου 99%) και κατά το υπόλοιπο σεματιδιακής. Η ηλιακή ενέργεια είναι η αιτία δημιουργίας των ατμοσφαιρικών κινήσεων και των διαφόρων διεργασιών στην ατμόσφαιρα και στα επιφανειακά στρώματα της γης.

Η ΗΛΙΑΚΗ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑ ΣΤΗ ΓΗΙΝΗ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ

Το μέρος της ηλιακής ακτινοβολίας που φτάνει στην επιφάνεια της γης απευθείας με τις ηλιακές ακτίνες λέγεται άμεση ηλιακή ακτινοβολία (direct solar radiation). Ταυτόχρονα ένα μέρος της διαχέεται από την ατμόσφαιρα και φτάνει στην επιφάνεια του εδάφους ως διάχυτη ηλιακή ακτινοβολία (diffused solar radiation) από όλα τα σημεία του ουρανού. Επίσης ένα μέρος από την άμεση ηλιακή ακτινοβολία ανακλάται από το έδαφος και επιστρέφει στην ατμόσφαιρα απ' όπου και πάλι επιστρέφει στην επιφάνεια του εδάφους κ.λπ. Η ακτινοβολία αυτή ονομάζεται ανακλώμενη (reflected radiation). Η επιφάνεια του εδάφους, σαν αποτέλεσμα της ηλιακής ακτινοβολίας που προσπίπτει σ' αυτήν, θερμαίνεται και εκπέμπει με τη σειρά της προς την ατμόσφαιρα ακτινοβολία που ονομάζεται γήινη ακτινοβολία (terrestrial radiation). Σχήμα 4. Τέλος, η ίδια η ατμόσφαιρα, θερμαινόμενη και αυτή, ακτινοβολεί με τη σειρά της

προς όλες τις κατευθύνσεις. Η ακτινοβολία αυτή ονομάζεται ατμοσφαιρική ακτινοβολία (atmospherical radiation). Οι παραπάνω ακτινοβολίες παρουσιάζουν διαφορετική φασματική σύνθεση. Από αυτές η άμεση και η διάχυτη ηλιακή ακτινοβολία ονομάζονται ακτινοβολίες μικρού μήκους κύματος (L.W. radiation). Συνεπώς μέσα στην ατμόσφαιρα υπάρχει ολόκληρο σύστημα ακτινοβολιών διαφορετικών φασματικών τύπων και διευθύνσεων. Ενδιαφέρει να γνωρίζουμε τα ποσά ενέργειας που μεταφέρει η καθμία από αυτές για να γνωρίζουμε το πολύ χρήσιμο ισοζύγιο ακτινοβολιών. Από όλες σπουδαιότερη θεωρείται η άμεση και ακολουθεί η διάχυτη. Το άθροισμα της άμεσης και της διάχυτης ακτινοβολίας πάνω σε μία οριζόντια επιφάνεια ονομάζεται ολική ηλιακή ακτινοβολία (global solar radiation).

ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

Η θερμοκρασία του εδάφους αντιδρά έντονα στις μεταβολές των καιρικών συνθηκών. Το μέγεθος της αντίδρασης εξαρτάται από το βάθος. Το πιο ευαίσθητο στρώμα είναι βάθους περίπου 1 μέτρο και καλείται βασικό. Κάτω από το βασικό στρώμα διακρίνουμε το αμετάβλητο στρώμα γιατί αντιδρά ελάχιστα. Κάτω από το αμετάβλητο στρώμα (6μ-20μ) η θερμοκρασία ανεβαίνει με το βάθος, γιατί το

**ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ
ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ
ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ**

α) Υφή του εδάφους, β) Δομή του εδάφους, γ) Περιεκτικότητα σε οργανική ουσία, δ) Περιεκτικότητα σε υγρασία, ε) Λευκαυγεία, ζ) Χιονοκάλυψη, η) Φυτοκάλυψη.

**ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ
ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ ΣΕ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ (GREEN
HOUSE EFFECT)**

Γενική θεωρία. Είναι γνωστό ήδη ότι από την ηλιακή ενέργεια που δέχεται η γη, ένα μέρος της ανακλάται πίσω προς το διάστημα από τα σύννεφα και την επιφάνεια της γης, ενώ το υπόλοιπο μέρος απορροφάται από το σύστημα γη-ατμόσφαιρα. Από μετρήσεις της ανακλαστικής ικανότητας ή λευκαυγείας της γης (albedo) και σε σύγκριση με άλλα ουράνια σώματα χωρίς ατμόσφαιρα, η θερμοκρασία της επιφάνειας της γης θα έπρεπε να είναι -23 βαθμούς C. Όμως η μέση τιμή της γήινης επιφάνειας είναι 15 βαθμοί και της τροπόσφαιρας περίπου ίση με -60 βαθμούς C. Γιατί συμβαίνει αυτό; Η υπόθεση που έγινε θεώρησε ότι από την ανάκλαση της ακτινοβολίας αρκετή από αυτή δεσμεύεται στην ατμόσφαιρα και αποδίδεται ξανά στην επιφάνεια του εδάφους. Πράγματι, όπως αναφέραμε, οι υδρατμοί και το διοξείδιο του Ανθρακα απορροφούν ένα μεγάλο ποσοστό της γήινης ακτινοβολίας που επαναεκπέμπεται τόσο προς τα πάνω όσο και προς τα κάτω. Έτσι η ακτινοβολία παγιδεύεται στην ατμόσφαιρα και διαμορφώνει με τον τρόπο αυτό θερμοκρασίες υψηλότερες από εκείνες που θα ήταν δυνατόν να σημειωθούν, αν δεν υπήρχε η ατμόσφαιρα. Αποτέλεσμα αυτής της παγίδευσης είναι η αύξηση της επιφανειακής θερμοκρασίας της γης που φτάνει περίπου στη μέση τιμή των 15 βαθμών C. Το φαινόμενο αυτό συχνά αναφέρεται ως "φαινόμενο θερμοκηπίου". Η ονομασία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι οι ίδιες περίπου διαδικασίες διατηρούν

υψηλές θερμοκρασίες σε ένα θερμοκήπιο με γυάλινο κάλυμμα που έχει τη δυνατότητα, αφενός να απορροφά και να επανεκπέμπει τη μεγάλου μήκους κύματος ακτινοβολία που εκπέμπεται από το δάπεδο (έδαφος) και τα φυτά του θερμοκηπίου. Στο σύστημα ατμόσφαιρα-γη μπορούμε να θεωρήσουμε ότι συμβαίνει κάτι ανάλογο με το φαινόμενο ενός θερμοκηπίου, στο οποίο λαμβάνεται ως δάπεδό του η επιφάνεια του εδάφους και ως γυάλινο κάλυμμα (green house glass) ένα ατμοσφαιρικό στρώμα με υψηλή περιεκτικότητα σε διοξείδιο του Ανθρακα και υδρατμούς.

**ΑΣ ΦΤΑΣΟΥΜΕ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΡΙΚΑ
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ**

Το φαινόμενο του θερμοκηπίου δεν είναι μία οικολογική διαταραχή, όπως νομίζεται. Είναι το θεμελιώδες φαινόμενο που κρατά τον πλανήτη σε ανεκτά επίπεδα θερμοκρασίας για τους κατοίκους του. Υπάρχει εδώ και εκατομμύρια χρόνια, χωρίς να δημιουργεί προβλήματα. Όμως η διαταραχή των ισορροπιών στη λειτουργία του είναι οικολογικό πρόβλημα. Αυτό που θα πρέπει να διαφυλαχθεί είναι η ποσότητα του διοξειδίου του Ανθρακα σε επίπεδα τέτοια που να μην αυξηθεί η δέσμευση ηλιακής ακτινοβολίας. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η συνεχής προσθήκη διοξειδίου του Ανθρακα (με τις πυρκαγιές, τη βαριά βιομηχανία κ.ά.) στην ατμόσφαιρα προκαλεί αυξημένη δράση σε ό,τι αφορά το Φ.Θ. στη γη, με αποτέλεσμα την αύξηση της θερμοκρασίας της. Στη συνέχεια, η θέρμανση των ωκεανών θα προκαλούσε αυξημένη ροή διοξειδίου στην ατμόσφαιρα (μια και οι ωκεανοί είναι αποθήκες διοξειδίου του Ανθρακα). Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα την επίδραση του θερμοκηπίου και τη νέα αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη. Μία τέτοια εκδοχή θα μπορούσε να επαναληφθεί. Μία άλλη εκδοχή είναι η έναρξη ενός τέτοιου φαινομένου ανάδρασης από την αύξηση των UV ακτινοβολιών στην επιφάνεια του εδάφους, ως

αποτέλεσμα της "τρύπας όζοντος". Αυτό θα έφερνε την πρώτη αύξηση θερμοκρασίας και θα ξεκινούσε το αλυσιδωτό φαινόμενο που αναφέρθηκε. Κλείνοντας θα πρέπει να αναφερθούμε στην ανάγκη εμπειρισματομένης οικολογικής ευαισθητοποίησης που θα οδηγήσει τον άνθρωπο να ελέγχει σε παγκόσμια κλίμακα τους παράγοντες κλίματος, αν θέλει να επιζήσει πάνω σ' αυτό τον πλανήτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

- Μαθήματα Μετεωρολογίας Κλιματολογίας, Απ. Φλόκας, εκδ. ΖΗΤΗ Θεσ/νίκη 1986.
- Μαθήματα Γεωργικής Οικολογίας, Π. Γεράκης.
- Ερμηνευτικό λεξικό οικολογικών και συναφών όρων, Θ. Κούκουρας, Π. Γεράκης, Μ. Αυριανούτσου, εκδ. Γαρταγάνη Θεσ/νίκη 1986.
- Σημειώσεις Γενικής Οικολογίας, Δ. Βερεσόγλου, Π. Γεράκης, εκδ. Α.Π.Θ. Θεσ/νίκη 1987.

**NATURAL SCIENCE
HEALTH**

**ΟΜΙΛΟΣ
ΣΧΟΛΩΝ
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ
ΙΑΤΡΙΚΗΣ**

**ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

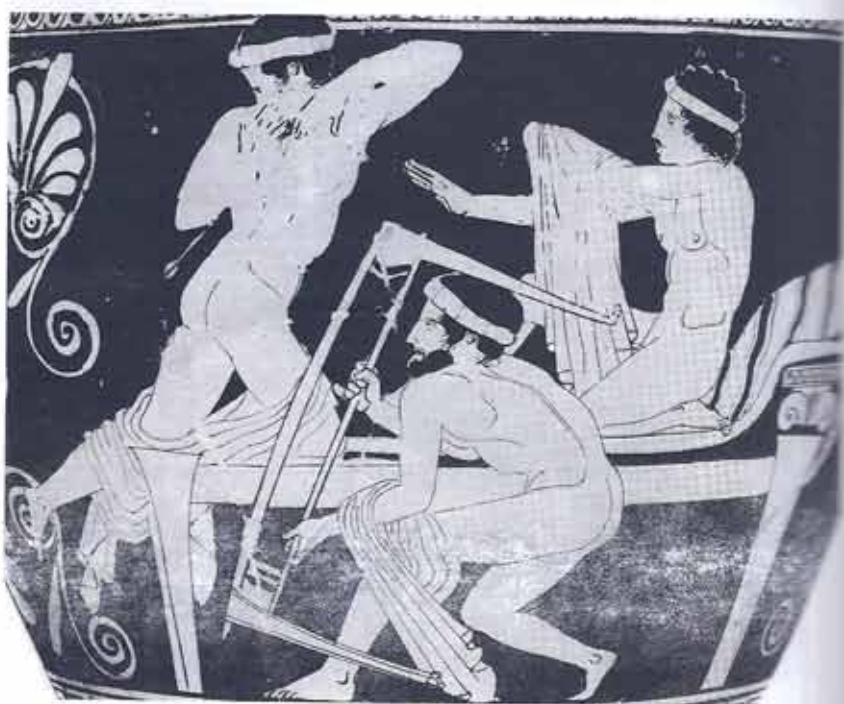
Πανδρόσου 31, Παλαιο Φάληρο
Τηλ.: 9837344 - 9849276,
Fax: 9849057

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ένα συμβολικό παραμύθι

Β' μέρος

Μία Μυητική διαδικασία είναι η όλη περιπέτεια της Οδύσσειας. Μετά το νησί της Καλυψώς, ο μέχρι τώρα "μισητός" στους θεούς Οδυσσεάς δέχεται τη βοήθειά τους και κατορθώνει να φτάσει στην Ιθάκη. Ομως κάθε λεπτομέρεια των τελικών φάσεων του ταξιδιού του κρύβει κάτω από το πέπλο του συμβολισμού τις περιπέτειες της ανθρώπινης συνείδησης που αγωνίζεται για να απελευθερωθεί από τη θάλασσα της ύλης. Ο Όμηρος κατόρθωσε με ποιητικό τρόπο να κρυπτογραφήσει στους στίχους του αιώνιες μυητικές διδασκαλίες.

Η ώρα της μνηστηροφονίας από τον Οδυσσεά. Πριν προλάβουν ακόμα να σηκωθούν οι μνηστήρες από τις κλίνες του συμποσίου, ο Οδυσσεάς τους ρίχνει τα βέλη του.

Μια πρωταρχικής σημασίας παρατήρηση είναι ότι ο Οδυσσεάς στη διάρκεια της μακρόχρονης περιπέτειάς του υψίσταται, όπως και ο Χριστός, 5 μεγάλες διευρύνσεις της συνείδησής του, που είναι γνωστές ως μύησεις, δηλαδή Γέννηση, Βάπτιση, Μεταμόρφωση, Σταύρωση και Ανάσταση. Η γέννηση στην περιπτωσή μας φαίνεται ότι επισυμβαίνει στο γεγονός της αναχώρησης του Οδυσσεά από το νησί της Καλυψώς, όταν, ύστερα από επταετή παραμονή του εκεί, αισθάνεται, κάτω από πίεση

ενός αναδυόμενου νέου εαυτού, αναπότρεπτη την ανάγκη να λυτρωθεί από τους πειρασμούς του κόσμου αυτής της νύμφης, όταν δηλαδή ένας νέος Οδυσσεάς γεννιέται, που ελκύεται ακαταμάχητα από τον ανοιχτό ορίζοντα, που θα τον έφερνε κατευθείαν στο θείκό νησί των Φαιάκων. Στο νησί-επίπεδο εκείνο λαμβάνει χώρα η Μύηση της Βάπτισης, όταν ο Οδυσσεάς, αφού απαλλάχτηκε ως πρόσωπο οριστικά από τους κλυδωνισμούς και τις διακυμάνσεις της φυσικής θάλασσας, κυρίως όμως αφού λυτρώθηκε ως συνείδηση από

του Ε. Κουτσοθόδωρου

τη παλινόδρομους δυνάμεις της αποκρηστικής και κατώτερης νοητικής φάσης του, είναι ώριμος να ανυψωθεί στο ανώτερο νοητικό πεδίο, που παγκοσμίως συμβολίζεται με τον βράχο, δεσφίζεται σε έναν ανώνυμο ποταμό, σύμφωνα με υπόδειξη της Βασίλοπούλας Νουσικάς, που παρούσε με εντολή της θεάς Αθηνάς, που με τη σειρά της απελευθέρωσε απόφαση του Υψηλού Ολύμπου. Ας θυμηθούμε εδώ τη σκηνή της βάπτισης του Χριστού. Το επίθετο "παλύτροπος" (=παλυμήχανος), πρωταρχική ιδιότητα του Οδυσσέα, κατέχει ως λέξη την πέμπτη θέση στον πρώτο στίχο της Οδύσσειας και αποτελείται από 10 γράμματα, που η τελική αριθμητική αξία τους καταλήγει αριθμοσοφικά στον αριθμό 5, σύμβολο της τέλει ανάπτυξης του που $(\mu=80, \omicron=70, \lambda=30, \upsilon=400, \tau=300, \rho=100, \sigma=70, \nu=80, \varsigma=200, \text{σύνολο } 1.440 = 1 + 4 = 5)$.

Όταν η θεά Αθηνά κατέρχεται στο ασάκτορο του Οδυσσέα, στην Ιθάκη, αρχίζει να διαμορφώνεται εκεί μια σφαιρική διαπάλη με τη μορφή λόγου - αντίλογου ανάμεσα στο νεαρό Τηλέμαχο και τους δύο από τους μνηστήρες (Αντίνοος, Ευρύμαχος), ενώ σε μια τρίτη ή πέμπτη συνολικά φάση, ο γιος του Οδυσσέα αναγνωρίζει μέσα στο νου του την αθάνατη θεά: "Φρεσίδ' αθανάτην θεόν έγνω" (25). Υπενθυμίζεται ότι το επίθετο "Πάλλας" (ρήμα πάλλω) είναι προσδιοριστικό της Αθηνάς και ότι το

Ο Οδυσσέας ταλαιπωρημένος και ρακένδυτος πλησιάζει την Πηνελόπη και της πιάνει το χέρι. Πίσω της, ο Τηλέμαχος παρακολουθεί την σκηνή.

όνομα αυτής της θεάς αποτελείται από 5 γράμματα. Όταν εξάλλου η νύμφη Καλυψώ προετοίμαζε τον Οδυσσέα, που έφευγε από το νησί της, εφοδίασε αυτό τον ήρωα με 4 εργαλεία για την κατασκευή της σχεδίας (τσεκουρί, σκεπάρνι, στάθμη, τρυπάνι) και με ένα 5ο, το ύφασμα, με το οποίο ο μέχρι τότε φιλοξενούμενός της θα έφτιαχνε τα πανιά. Χρειάστηκαν 4 μέρες για την κατασκευή της σχεδίας, ώστε 5η να είναι η μέρα της αναχώρησης. Σε ένα άλλο επίπεδο, η Πηνελόπη χρειάστηκε 4 χρόνια για την κατασκευή του υφάσματος, που προοριζόταν για τον Λαέρτη, ώστε το 5ο έτος από την έναρξη της ύφανσης η βασίλισσα αυτή να είναι έτοιμη να υποδεχτεί τον ξενιτεμένο σύζυγό της. Η Πηνελόπη ενσαρκώνεται αιτιατό σώμα της ψυχής, όπως έχει λεχθεί, όπου αποθησαυρίζονται οι εμπειρίες της ζωής στους κατώτερους κόσμους, και ως επίπεδο συνείδησης βρίσκεται στο 5ο υποπέδιο του νοητικού πεδίου. Ας θυμηθούμε όμως εδώ και τα 4 ενδύματα του Χριστού, που μετά τη Σταύρωσή Του μοιράστηκαν ισάριθμοι στρατιώτες, αλλά και τον άρραφο υφαντό χιτώνα για τον οποίο έβαλαν κλήρο. Εξάλλου 4 είναι, εκτός από τον αριθμό του κατώτερου ανθρώπου, και τα στοιχεία

του κόσμου -γη, πυρ, αήρ και ύδωρ, ενώ το άριστο πάντων είναι ο αιθήρ, το 5ο στοιχείο, από το οποίο τα 4 άλλα αντλούν την υπόστασή τους. Είναι όμως χαρακτηριστική και η φράση με την οποία ο Όμηρος περιγράφει τη στιγμή της αναχώρησης του Οδυσσέα από το νησί της Καλυψώς: τω δ' άρα πέμπτω πέμπ' από νήσου δια Καλυψώ, (26) όπου γίνεται ένας πολύ ενδιαφέρων συσχετισμός του ρήματος "πέμπω", που σημαίνει απελευθερώνω, στέλνω στην πατρίδα, με τον αριθμό 5, που αποτελεί το σύμβολο του τελειωθέντος ανθρώπου που έγινε ο πεντάκτινος αστήρ, αφού πέρασε μέσα από τις 5 Μεγάλες Μυήσεις. Αλλά και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ο Οδυσσέας πάτησε το πόδι του στο θείο νησί των Φοιάκων είναι χαρακτηριστικές από αριθμοσοφική άποψη: Δύο ημέρες και δύο νύχτες τον χτυπούσαν τα κύματα από εδώ και από εκεί ("πλάζετο") (27) και πολλές φορές κινδύνεψε ο ίδιος να χαθεί, ώπου την τρίτη μέρα ή την 5η χρονική περίοδο συνολικά (με βάση το 12ωρο) κατέπαυσε ο άνεμος και "γαλήνη έπλετο νηνεμή", απλώθηκε γαλήνη, τέλεια άπνοια (28). Ας θυμηθούμε εδώ ότι και ο Χριστός, το σύμβολο και το υπόδειγμα της Τέλειας Ψυχής, επιβάλλει κάποτε

ηρεμία στον άνεμο και στα κύματα, αποκαθιστώντας την ειρήνη στους θορυβημένους Μαθητές Του (29). Είναι ακόμα ενδιαφέρον να σημειωθεί, στην περίπτωση του Οδυσσέα, το γεγονός ότι 5 γυναίκες συνολικά παρεμβάλλονται στο δρόμο της επιστροφής του στην πατρίδα: Κίρκη, Καλυψώ, Λευκοθέα, Αρήτη και 5η Πηνελόπη, ενώ στο σύνολο των 12 Θεών του Ολύμπου 7 ήταν θεοί και 5 θεές με κορυφαία την Υφάντρα Αθηνά. Υπενθυμίζεται εδώ ότι 12 ήταν οι περιπέτειες ή άθλοι του Οδυσσέα, όσοι δηλαδή και οι θεοί. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, κλειδί για την προσέγγιση του βαθύτερου περιεχομένου των Ομηρικών Επών θεωρήθηκε το σχεδιάγραμμα του Οιβετανού Διδασκάλου, που παριστάνει σχηματικά τα 7 πεδία του ηλιακού μας συστήματος, το μακρόκοσμο, και ταυτόχρονα τη σύσταση του Ανθρώπου, που είναι ο μικρόκοσμος, και περιέχεται στον πρώτο τόμο της "Πραγματείας επί του Κοσμικού Πυρός" σελ. 108, καθώς και σε άλλα βιβλία του. Σύμφωνα με αυτό το διάγραμμα, η ψυχή του ανθρώπου, που είναι ένας εν δυνάμει θεός ή βασιλεύς, κατέρχεται εξωθούμενη από την επιθυμία στο κατώτερο πεδίο, το 7ο ή φυσικό, όπου αποκτά την επώδυνη αλλά και λυτρωτική εμπειρία του κατώτερου κόσμου και του κατώτερου εαυτού. Όταν η εμπειρία αυτή ολοκληρωθεί και αφυπνιστούν πλήρως οι ιδιότητες της Σοφίας (Αθηνά) και της Αγάπης (Απόλλων), ο Ασωτος Υιός, ο Υιός του Ανθρώπου που μέσα του έχει αφυπνιστεί ο Υιός του Θεού, ακολουθώντας την αντίστροφη πορεία έρχεται και πάλι στον ουρανό. Την πρώτη φάση, της πτώσης, απεικονίζει ως φαίνεται η Ιλιάδα του Ομήρου, όπου οι διάφοροι ηγεμόνες, κακέκτυπα του "Βασιλέως", επιδίδονται με ζήλο στην υλική λαφυραγωγία και φιλονικούν άγρια για τις γυναίκες-λάφυρα του πολέμου, ενώ τη δεύτερη, της επιστροφής, περιγράφει η Οδύσεια. Θέμα της Ιλιάδας είναι ένα ανθρώπινο πάθος, η οργή του Αχιλλέα που υπήρξε αιτία πολλών θανάτων. Κεντρικός άξονας της Οδύσειας είναι ένας άνθρωπος πολυμαθής και πολύπαθος, που τόσες

δυσίες είχε προσφέρει στους θεούς - κυρίως όμως είχε εξαγνιστεί τον κατώτερο εαυτό του, προσφέροντάς τον ως θυσία στον ανώτερο εαυτό - ώστε να εφελκώσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του Υψηλού Ολύμπου. Τα πεδία αυτά, υπολογιζόμενα από "κάτω προς τα άνω", είναι επτά: φυσικό, συγκινησιακό, νοητικό, ενορατικό, πνευματικό, μοναδικό, θεία και καθένα από αυτά διαιρείται σε επτά υποπεδία, ώστε το σύνολο των τριών κατώτερων κόσμων, πεδίο εξέλιξης της ανθρώπινης συνείδησης (Τροία) είναι 21. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ο Οδυσσεύς επιστρέφει στην Ιθάκη το 21ο έτος των περιπετειών του και βρίσκεται τον Τηλέμαχο να εισέρχεται στο 21ο έτος της συνολικής ηλικίας του. Μία αναφορά τώρα στο νησί των Φαιάκων, για το οποίο θριαμβευτικά έχει διακηρυχτεί ότι είναι η Κέρκυρα. Θα παρατεθούν λοιπόν κάποιες περικοπές από την Ομηρική Οδύσεια, όχι τόσο για να κριθεί η ορθότητα της παραπάνω άποψης, όσο για να καταδειχτεί ότι η κατάληξη του Οδυσσέα εκεί καταξιώνει τη δύσκολη πορεία αυτού του ήρωα, μια πορεία που απεικονίζει τη ζωή την ίδια. Κατά πρώτον ο Ζεύς, απευθυνόμενος στον Ερμή, χαρακτηρίζει τους Φαίακες όμοιους με θεούς και παρέχει τη διαβεβαίωση ότι οι άνθρωποι εκείνοι πρόκειται να τιμήσουν και τον

Ο Δίας, παίρνει τις αποφάσεις, στις κρίσιμες φάσεις της Οδύσειας.

Οδυσσέα ως θεό
.....οί αγχίθεοι γεγῶσιν οἱ κεν μιν περικήρι θεόν ως τιμήσουσιν (30). Η παραπάνω διαβεβαίωση, και μόνο αυτή, που περιβάλλεται με το κύρος του Πατέρα ανθρώπων και θεών, σε τίποτα δεν εμποδίζει να διατυπώσουμε εξ αρχής και ευθέως την άποψη ότι ο ήρωας της Οδύσειας, "φτάνοντας" στη χώρα των Φαιάκων αρχίζει να εισέρχεται στην κατάσταση της θέωσης. Όσο για την ετυμολογική προέλευση του ονόματος "Φαίαξ", πιθανόν συντίθεται από το ρήμα "φαίνω", που σημαίνει οδηγώ στο φως, και το ρήμα "άγω" που σημαίνει οδηγώ προς τα εμπρός. Ίσως όμως β' συνθετικό είναι το ρήμα "άγνυμι", που σημαίνει συντριβώ, κάνω κομμάτια, έννοια που θα υποδήλωνε τη συντριβή του "εγώ" επάνω στο βράχο της θεότητας - του εσώτερου πραγματικού Εαυτού - και την επακόλουθη αφύπνιση, την "έκλυση" της ομαδικής συνείδησης - μια ιδιότητα που χαρακτήριζε την κοινότητα των Φαιάκων και προς την οποία οδηγεί αναπόφευκτα η εξέλιξη. Υπενθυμίζεται εδώ ότι την "υποδοχή" του Οδυσσέα στο νησί των Φαιάκων οργάνωσε η θεά Αθηνά, η οποία μέσω ενός ονείρου στέλνει τη Ναυσικά στο σημείο όπου ο Οδυσσεύς εξέρχεται από τη θάλασσα, προκειμένου να τον βοηθήσει σε πρώτη φάση, ενώ κατόπιν αυτή η θεά αναλαμβάνει αυτοπροσώπως να τον καθοδηγήσει και ότι είναι η πρώτη φορά που η θεά αυτή εισακούει την προσευχή του περιπλανώμενου ήρωα. Η ομαδική συνείδηση, το πνεύμα ενότητας που βασίλευε ανάμεσα στους Φαίακες υπογραμμίζεται στα λόγια με τα οποία η Ναυσικά καθησυχάζει τις τρομαγμένες στη θέα του αποκρουστικού στην όψη Οδυσσέα δούλες της, ότι δεν υπάρχει άνθρωπος στον κόσμο που θα μπορούσε να ξεσηκώσει πόλεμο ανάμεσα στους Φαίακες (31). Προσθέτει με αυτή την ευκαιρία η Ναυσικά ότι οι Φαίακες είναι λαός προσφιλής στους θεούς και ότι οι ίδιοι κατοικούν μακριά, έξω από τον άλλο κόσμο, "έσχατοι" (32) σε έναν τόπο που δεν έχει συνάφεια με τον συνήθη κόσμο των ανθρώπων (33). Θα

μπορούσε να ισχύσει για τον Οδυσσέα, που τώρα πραγματοποιεί τον 12ο άθλο του, η επισήμανση του Θιβετανού Διδασκάλου ότι "τώρα εργάζεται από τον αέρα επάνω και στο πλήρες φως της ημέρας. Δεν παλεύει στα κύματα, ούτε θυθίζεται στα βαθιά νερά. Πάνω από τη θάλασσα φτερουγίζει μέσα στον ωκεανό του φωτός" (34). Βασιλιάς στην ευτυχισμένη και ανάλαφρη χώρα των Φαιάκων ήταν ο Αλκίνοος, όνομα που συντίθεται από τις λέξεις "αλκή" και "νοος" και σημαίνει αυτόν που έχει ισχυρό νου, που διαθέτει μεγάλη νοητική εμβέλεια. Σύζυγος του Αλκίνοου ήταν η Αρήτη, όνομα στο οποίο διακρίνεται ελαφρά παραλλαγμένο το ουσιαστικό "αρετή". Είναι προφανές ότι πρόκειται εδώ για ένα συμβολικό γεγονός για τη συνύπαρξη, δηλαδή την εναρμόνιση μέσα στο ίδιο πρόσωπο της εξυψωμένης συγκινησιακής με την ανώτερη νοητική φύση, που είναι όντως μια μορφή γάμου με την εσωτερική διάστασή του, πιο ουσιαστική και πιο αληθινή από την πρόσκαιρη συνύπαρξη δύο προσώπων στον κόσμο των μορφών. Αν μάλιστα το όνομα "Ναυσικά", που ως γνωστόν ως α' συνθετικό έχει το ουσιαστικό "ναυς" (ναυσί), έχει ως δεύτερο συνθετικό τη λέξη "Κα", που είναι το αιγυπτιακό όνομα του αιθερικού σώματος του ανθρώπου (35), τότε σίγουρα το προϊόν του "γάμου" με την εσωτερική σημασία του είναι το ακτινοβόλο αιθερικό σώμα, γνώρισμα των μυστών και των αγίων και εν προκειμένω του Οδυσσέα, που σε αυτή τη φάση βρίσκεται στο τέλος της διαδικασίας εναρμόνισης καρδιάς και νου σε ένα υψηλό επίπεδο ανάπτυξης. Και μία σημαντική λεπτομέρεια: Υστερα από σύντομη φιλοξενία στο ανάκτορο του Αλκίνοου, ο πολύπειρος πλέον Οδυσσέας θα προωθηθεί στην πατρίδα του, με τη φροντίδα του Αλκίνοου, αλλά με τη μοναδική προϋπόθεση ότι την επιστροφή αυτή θα εγκρίνει η Αρήτη, η βασίλισσα των ευγενών ιδιοτήτων, η Αγάπη: "Εάν ταις γλώσσαις των ανθρώπων λαλώ και των αγγέλων, αγάπην δε μη έχω, γέγονα χαλκός ημών ή κύμβαλον αλαλάζον. Και εάν έχω προφητείαν και ειδώ τα μυστήρια πάντα και πάσαν την γνώσιν,

Ο Οδυσσέας και η Πηνελόπη σε μία άλλη σκηνή της συνάντησής τους. Εκείνη λυπημένη και απογοητευμένη και εκείνος δυστυχισμένος ζητιάνος.

και εάν έχω πάσαν την πίστιν, ώστε όρη μεδιτάνειν, αγάπην δε μη έχω, ουδέν ειμί", επισημαίνει ο Απόστολος Παύλος (36). Εκείνο όμως που διαφοροποιεί με τρόπο αδιαμφισβήτητο τη χώρα των Φαιάκων από το γνώριμο, τρισδιάστατο κόσμο των ανθρώπων, των κατοίκων της Κέρκυρας μη εξαιρουμένων, είναι η παράξενη ανθοφορία και καρποφορία που λαμβάνουν χώρα στο κτήμα του Βασιλιά Αλκίνοου (37), που ήταν συνεχής, εκτεινόταν δηλαδή σε ολόκληρο το έτος, και ακόμη περισσότερο το γεγονός ότι τα πλοία των Φαιάκων, ΝΟΗΜΟΝΑ ΤΑ ΙΔΙΑ, είχαν τη δυνατότητα να πετούν σαν τα πουλιά και να τρέχουν ΣΑΝ ΤΗ ΣΚΕΨΗ, σύμφωνα με τη διαβεβαίωση της θεάς Αθηνάς στον Οδυσσέα των νέες ωκείαι ως ειπερόν ηέ νόημα (38). Αναρωτιέται κανείς, ύστερα από όλα αυτά, σε τι είδους αμπάρια θα

έβρισκαν θέση τα πολύτιμα δώρα που οι Φαίακες πρόσφεραν στον Οδυσσέα με υπόδειξη της θεάς Αθηνάς, αν αυτά δεν ήταν αποκλειστικά πνευματικής φύσης. Όσον αφορά τώρα τις σχέσεις των Φαιάκων με τον κόσμο των θεών, σύμφωνα με τα λεγόμενα του Αλκίνοου, οι θεοί συχνά παρουσιάζονται ολοφάνερα μπροστά τους (39) στη διάρκεια πλούσιων θυσιών και τρώνε καδισμένοι ανάμεσά τους. Ακόμη, επιμένει ο Αλκίνοος, αν ένας οδοιπόρος Φαίακας συναντήσει κάποιον θεό στο δρόμο του, ο τελευταίος δεν διστάζει να αποκαλυφθεί (40). Και είναι χαρακτηριστική η δήλωση της Ναυσικάς ότι ο Οδυσσέας με την άφιξή του στο θαυμαστό κόσμο των Φαιάκων, ΓΙΝΕΤΑΙ ΘΕΟΣ Ο ΙΔΙΟΣ, ενώ αρχικά ήταν ΑΠΑΙΣΙΟΣ ΣΤΗ ΜΟΡΦΗ (41). Η σχέση μεταξύ

Ο "Θιβετανός" στον οποίο αποδίδονται τα Βιβλία της Αλικής Μπέιλι και χρησιμοποίησε ο αρθρογράφος για την ερμηνεία της Οδύσσειας.

Φαιάκων και θεών αποκαλύπτει ακόμη στα σχόλια που η Ναυσικά φοβάται ότι θα ακούσει σε βάρος της από μέρους των συμπολιτών της, καθώς θα την έβλεπαν να συνοδεύει τον Οδυσσέα. Θα αναρωτηθούν, δηλαδή, μήπως η Κόρη του Βασιλιά Αλκίνοου ζήτησε στην προσευχή της έναν πολυπόθητο θεό ως σύζυγο και εκείνος, ανταποκρινόμενος στο αίτημά της, κατέβηκε πρόθυμα από τον ουρανό, προκειμένου να συνυπάρχει αιώνια με αυτή (42). Από αυτό τον τόσο φυσικό και αφελή κάπως φόβο της νεαρής γυναίκας προκύπτουν με σαφήνεια 1) το γεωγραφικό στίγμα της χώρας των Φαιάκων, που τους τοποθετεί πολύ κοντά στον ουρανό και 2) ότι ο Οδυσσέας είχε γίνει θεός στη θεική αυτή χώρα, όπου είχε μεταβεί σύμφωνα με το θέλημα των θεών - με τον ρου της εξελισσόμενης ζωής - καθώς επισημαίνει σε άλλη ευκαιρία η Ναυσικά. Πάντως η συνολική εικόνα του κόσμου των Φαιάκων, όπου φανερά κυριαρχεί το θείο στοιχείο, αντίθετα από ό,τι συμβαίνει στον συνήθη κόσμο των ανθρώπων, μας υπενθυμίζει μια άλλη διάσταση της Γης, όπως την περιγράφει ο Πλάτωνας στον "Φαίδωνα" (43): "Υπάρχουν εκεί άνθρωποι που δεν ασθενούν και ζουν πολύ περισσότερο χρόνο σε σχέση με

τους κατοικούντες στην ορατή Γη. Υπάρχουν εκεί δάση ιερά των θεών και ναοί, όπου κατοικούν ζωντανοί οι θεοί, και μαντεία, και είναι συχνές οι εμφανίσεις των θεών στους ανθρώπους και στενές οι μεταξύ τους σχέσεις, ενώ ο ήλιος και η σελήνη φαίνονται διαφορετικά σε σύγκριση με την όψη που παρουσιάζουν στους κοινούς ανθρώπους..." Αν είναι αυτός ο κόσμος των Φαιάκων, κανείς δεν μπορεί να το βεβαιώσει. Για να προληφθεί όμως ένα εύλογο ερώτημα, παρατίθεται ως απάντηση η επισήμανση του Θιβετανού Διδασκάλου ότι "το αντικείμενο της εξέλιξης είναι να λειτουργήσουμε συνειδητά, με πλήρη συνέχεια στην αντίληψη, πάνω στο φυσικό, το συγκινησιακό και το νοητικό επίπεδο. Αυτό συνιστά τη μεγάλη επίτευξη, που κάποια μέρα θα κατακτήσουμε. Τότε θα γνωρίζουμε τι κάνουμε όλες τις ώρες της ημέρας, και όχι μόνο τις δεκατέσσερις περίπου από τις είκοσι τέσσερις. Προς το παρόν δεν συνειδητοποιούμε πού βρίσκεται η πραγματική σκεπτόμενη οντότητα την ώρα που κοιμόμαστε. Αγνωούμε τις δραστηριότητές της, καθώς και τις συνθήκες του περιβάλλοντός της. Κάποτε θα χρησιμοποιούμε και θα αξιοποιούμε κάθε λεπτό της μέρας" (44). Ετσι, ενώ ο Οδυσσέας βρίσκεται στη Γη και στο φυσικό σώμα σαν ένας συνηθισμένος άνθρωπος, η συνειδησή του με την πρόοδο της εξέλιξης έχει ανυψωθεί σε ανώτερους κόσμους, ο ίδιος αναγνωρίζεται και γίνεται αποδεκτός από τους κατοίκους άλλων διαστάσεων και ακόμη έχει πλήρη επίγνωση όσων συμβαίνουν εκεί, καθώς με την ολοκλήρωση του "υφαντού" από μέρους της Πηνελόπης-Ψυχής επιτυγχάνει ολόένα και πιο έντονα την κατάσταση εκείνη που είναι γνωστή ως "συνέχεια συνειδήσεως". Μετα προηγούμενα καταγράφηκε, με βάση τα κείμενα, μία εντελώς δειγματοληπτική έρευνα, που θα μπορούσε να αποτελέσει το έναυσμα για μία εμπειριστωμένη και ολοκληρωμένη ερμηνεία του Ομηρικού Έργου - είναι καιρός γι' αυτή την προσπάθεια! Γεγονός πάντως παραμένει ότι ο Ποιητής απευδύνεται προπάντων στους μισημένους στα Μυστήρια και η επισήμανση του

πολυδιάστατου νοήματος των περίφημων Επών του σε όλο το βάθος θα είναι δικό τους έργο. Είθε η ερευνητική στάση και το ειλικρινές ενδιαφέρον των σκεπτόμενων ανθρώπων να εφελκύνει σύντομα αυτή την αποκαλυψη σεμια εποχή, κατά την οποία "διδάσκονται πολλοί και πληθύνεται η γνώσις" (45).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αιγυπτιακή Βίβλος των Νεκρών, Εκδ. Πύριος Κόσμος, Αθήνα 1993.
2. Βίβλος: Παλαιά και Καινή Διαθήκη.
3. Ιάμβλιχου: Τα θεολογούμενα της Αριθμητικής.
4. Κουτσουδάδωρου Ε.: Ομηρος Οδύσσεια. Η Επιστροφή του Ασάτου Υιού, τόμ. Α' (ισαφ. α-θ).
5. Κωνσταντίνου Γ.: Λεξικό των Αγίων Γραφών, Εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα.
6. Μπέιλι Α. (Θιβετανός Διδάσκαλος): Από τη Βηθλεέμ στο Γολγοθά Η συνειδηση του Ατόμου - Μαθητεια στη Νέα Εποχή, τόμ. Α' - Πραγματεια επί των Επτά Ακτίων - Εσωτέρα Ψυχολογία, τόμ. Α' - Εκπαίδευση στη Νέα Εποχή - Πραγματεια επί του Κοσμικού Πυρός, τόμ. α' - Οι άθλοι του Ηρακλή - Οιακτικές και οι Μήσεις, τόμ. V (II), σελ. 75.
7. Ορφικά (Τα): Εκδ. της Εγκυκλοπαιδειας του "Ηλίου", τόμ. ΚΔ'.
8. Πλάτωνος: Γοργίας - Θεαιτήτος - Κρατύλος - Λύσις - Νόμοι - Τιμαίος - Φαίδων.
9. Πλουτάρχου: Περί του δαιμονίου του Σωκράτους - Περίσιδος και Οσίριδος.
10. Σταματάκου Ιω.: Λεξικόν της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Τα Ορφικά, Εκδ. Εγκυκλοπαιδειας Ηλίου, τόμ. ΚΔ', τεύχος 12ο, σελ. 482.
2. Φαίδων 95A.
3. Λύσις 214A.
4. Γοργίας 523A.
5. Περίσιδος και Οσίριδος 355C.
6. Από των βηθλεέμ στον Γολγοθά, σελ. 6.
7. Οπ. παρ. σελ. 473.
8. Οπ. παρ. σσ. 474, 432.
9. α. 47.10. Τιμαίος 88E.
11. Θεαιτήτος 180D.
12. Λουκάς 6.10. 13. 1.406-409.
14. 2. 17. 15. Γέν. 12', 4-5. 16. Γέν. 12' 15. 17. Πρ. 9 και 13.9.
18. Κρατύλος 389A, 390e.
19. Μαθητεια στη Νέα Εποχή, τόμ. Α', σελ. 464.
20. σ. 196, τ. 564, 21. Πραγματεια επί των Επτά Ακτίων - Εσωτέρα Ψυχολογία, τόμ. Α', σελ. 330.
22. Εκπαίδευση στη Νέα Εποχή, σελ. 7.
23. Πραγματεια επί του Κοσμικού Πυρός, τόμ. Α', σελ. 162.
24. Εκπαίδευση στη Νέα Εποχή, σελ. 8. 25. α. 420. 26. ε. 263. 27. ε. 389. 28. ε. 381-382. 29. Ματθ. 8. 23-27. 30. ε. 35-36. 31. ζ. 201-23. 32. ζ. 205. 33. ζ. 203-305. 34. Οι Ακτίες και οι Μήσεις, τόμ. V (II), σελ. 75.
35. Αιγυπτιακή Βίβλος των Νεκρών, σελ. 30. 31. 55. 86. 167. 36. Κορινθ. Α' 13. 1-2. 37. η. 119-129. 38. η. 36. 39. η. 201-202. 40. η. 905. 41. ζ. 242. 42. ζ. 280-281. 43. 111 A-C. 44. Η Συνειδηση του Ατόμου, σελ. 123.
45. Δανιήλ 1B', 4.

"ΓΝΩΘΙ ΣΕΑΥΤΟΝ"

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

γίνε καλύτερος ....

ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΟΥ ΜΕ ΤΗ ΦΥΣΗ

Οι ασκήσεις που θα παρουσιάσουμε σ' αυτό το τεύχος έχουν σα σκοπό να μας βοηθήσουν να εναρμονίσουμε τους προσωπικούς μας ρυθμούς με τη φύση. Για να διατηρήσουμε τη δύναμη, τη νεότητα και την υγεία πρέπει να ζούμε σύμφωνα με τη φύση.

α) Μια φυσική στάση (ασάνα)

Είτε στέκεστε είτε περπατάτε να κρατάτε το θώρακα και το κεφάλι ίσια, σε ισορροπία. Τα χέρια να είναι κάπως αποκολλημένα από τα πλάγια του σώματος και η παλάμη να στρέφεται ελεύθερα μπροστά. Όταν τα χέρια διευθύνονται με την παλάμη μπροστά, το κεφάλι βρίσκεται αυτόματα σε ισορροπία πάνω στους ώμους και ο θώρακας ισορροπεί πάνω στα νεφρά. Ετσι, όλο το σώμα είναι ισορροπημένο πάνω στη στενή βάση που ορίζουν τα πέλματά μας στο έδαφος. Προσπαθήστε να υιοθετήσετε σιγά-σιγά μια τέτοια στάση, διορθώνοντας τη στάση σας όταν είναι λανθασμένη και αυξάνοντας διαδοχικά το διάστημα που έχετε αυτή τη στάση καθημερινά.

β) Παρατήρηση του ρυθμού.

Κάθε δράση μας πρέπει να βρίσκεται σε αρμονία με τον προσωπικό ρυθμό της ζωής μας. Για να γίνει αυτό πρέπει ν' αρχίσουμε κάνοντας μια μελέτη του εαυτού μας.

Ας ξέρουμε ότι ένας πολύ αργός ρυθμός κουράζει τόσο όσο και ένας πολύ γρήγορος. Τα νεύρα, η υπερβολική κινητικότητα, αλλά και η αδράνεια δημιουργούν μεγάλες αντιστάσεις και αποκλίσεις από το φυσικό μας ρυθμό. Ετσι, γίνονται αιτία να χάνουμε ενέργεια.

Επίσης, ο ρυθμός μας πρέπει να εναρμονίζεται και με τους ρυθμούς της Φύσης. Σημαντικό ρόλο παίζει ο ΗΛΙΟΣ, που δημιουργεί τις μέρες και τις νύκτες και η ΣΕΛΗΝΗ με τις φάσεις της.

Δεν πρέπει να ενεργούμε με τον ίδιο ρυθμό κάθε εποχή του έτους. Η δραστηριότητα θα έπρεπε να επιβραδύνεται το χειμώνα. Την εποχή με τις μεγάλες νύκτες θα έπρεπε να κοιμόμαστε περισσότερο, ενώ το καλοκαίρι λιγότερο. Οι πρώτες 14 μέρες του κύκλου της Σελήνης είναι ευνοϊκές για να ξεκινήσουμε κάθε δράση. Λέγεται και εποχή της

σποράς. Οι 14 υπόλοιπες μέρες είναι οργανωτική περίοδος, καθώς και αποτίμησης των δράσεών μας. Είναι η εποχή της συγκομιδής.

Προσπάθησε να κρατήσεις προσωπικό ημερολόγιο, όπου θα σημειώσεις τη φυσική, ψυχολογική και νοητική σου κατάσταση ανάλογα με διάφορους ρυθμούς που θα ήθελες να μελετήσεις. Π.χ. - φάσεις της Σελήνης - Εποχές του έτους (ανά μήνα) - Ημέρες της εβδομάδας - ημέρα και νύκτα κ.λ.π. Θ' ανακαλύψεις σύντομα τις δικές σου "δύσκολες" και "ευνοϊκές" μέρες και θα μπορέσεις να τις εκμεταλλευτείς αποδοτικότερα.

γ) Εναντίον του άγχους.

Το άγχος και το στρες είναι γνωστό ότι αποτελούν σήμερα τις βασικότερες αιτίες που μας κάνουν να χάνουμε το ρυθμό μας. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των καταστάσεων αυτών είναι η βιασύνη. Επέλεξε ένα διάστημα μέσα στην εβδομάδα, όπου θα κάνεις όλες τις εργασίες σου χωρίς να βιάζεσαι και μάλιστα όσο το δυνατόν πιο αργά μπορείς.

ΚΛΕΑΡΧΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

"Οι αστρονόμοι της αρχαίας Ελλάδας"

του Βαγγέλη Σπανδάγου, Ρούλας Σπανδάγου, και Δέσποινας Τραυλού

Μετά την εκδοτική επιτυχία του βιβλίου "Οι Μαθηματικοί της αρχαίας Ελλάδας", οι ίδιοι συγγραφείς παρουσίασαν φέτος το νέο τους έργο, μετά από διετή διερεύνηση των αυθεντικών πηγών. Πρόκειται για τη συνοπτική εικόνα της αρχαίας ελληνικής Αστρονομίας στην οποία παρουσιάζονται οι εποχές, οι περίοδοι, οι σχολές, τα αστεροσκοπεία, τα αστρονομικά και μετεωρολογικά όργανα, οι συγγραφείς που μνημονεύουν στα έργα τους Έλληνες αστρονόμοι, καθώς και τα έργα των αρχαίων Ελλήνων αστρονόμων που διασώθηκαν. Ενδιαφέρον είναι και το δεύτερο μέρος του βιβλίου στο οποίο περιέχονται βιογραφικά στοιχεία και οι εργασίες 200 περίπου αστρονόμων της Αρχαίας Ελλάδας. Το νέο αυτό βιβλίο, που χαρακτηρίζεται από κατανοητή επιστημονική πληρότητα και αισθητική εμφάνιση, διατίθεται από τις

Εκδόσεις Αίθρα, Ανδρέα Μεταξά 26, τ.κ.: 10681 τηλ. 3301269 fax 3301252

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

"Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΩΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩΝ"

του Στράτου Θεοδωσίου και του Μάνου Δανέζη

Σημαντικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία καλύπτει το παραπάνω έργο των δύο επίκουρων καθηγητών της Αστροφυσικής στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Στον πρώτο τόμο (Αναζητώντας τις ρίζες της γνώσης) παρουσιάζονται τα ημερολόγια των Σουμερίων, Βαβυλωνίων, Αιγυπτίων, Περσών, Εβραίων, Κινέζων, Ινδών, Ιαπώνων, Κορεατών, Ινκας, Ολμέκων, Μάγιας, Αζτέκων, καθώς και τα ημερολόγια της Κλασικής Ελλάδας. Στο δεύτερο τόμο (Αστρονομία και παράδοση) παρουσιάζεται η εξέλιξη των ρωμαϊκών ημερολογίων, του Ιουλιανού και του Γρηγοριανού, η τελευταία ημερολογιακή μεταρρύθμιση του γαλλικού ημερολογίου και εξετάζονται όλα τα ημερολόγια των ευρωπαϊκών λαών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις ημερομηνίες της Γέννησης και της Σταύρωσης καθώς και στον τρόπο υπολογισμού του χριστιανικού Πάσχα. Η επιτυχία των προηγούμενων έργων των δύο συγγραφέων ("Τα άντρα και οι μύθοι τους" και "Μετρώντας τον άχρονο χρόνο") αποτελεί εγγύηση για τη νέα τους δουλειά και, όπως φαίνεται, θα ακολουθήσουν και άλλα ενδιαφέροντα έργα.

ΚΕΔΡΟΣ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

Μια αξιόλογη σειρά βιβλίων. Ένα σύνολο από πολύ ενδιαφέροντα βιβλία με θέματα εσωτερισμού κυκλοφορούν από τις γνωστές εκδόσεις Κέδρος. Από την κινέζικη σοφία, το **"Τάο Τε Κιγκ"** θεωρείται το μικρότερο αλλά ταυτόχρονα το περιεκτικότερο βιβλίο φιλοσοφίας που έχει γραφτεί από τον Λάο Τσε, το "σκοτεινό φιλόσοφο" των Κινέζων, και περιέχει την ουσία της τσaoιστικής φιλοσοφίας. Το συνοδεύουν **"Η Αφύπνιση στο Τάο"** που περιέχει πάνω από εκατό τεχνικές για να μπορέσει κανείς να αποκτήσει την αυτοσυνείδηση και τη γνώση του μονοπατιού του Τάο, της οδού της Ζωής. Ακόμη, το **"Δείχνοντας τη Σελήνη"**. Εκατό κοάν του Ζεν από τους Κινέζους δασκάλους. Συμβολικές αιγιματικές φράσεις ή ιστορίες που η αποκρυπτογράφηση και κατανόησή τους οδηγεί στην αφύπνιση της συνείδησης. Ακολουθεί το βιβλίο **"Μαγεία και Μυστήριο στο Θιβέτ"** της Αλεξάνδρας Ντάβιντ Νελ. Η συγγραφέας ταξίδεψε στο Θιβέτ και περιγράφει τις εμπειρίες της από αυτή τη μαγική χώρα, κάνοντας γνωστά στη Δύση πολλά στοιχεία από διδασκαλίες, πρακτικές σχέσεις δασκάλων-μαθητών κ.ά. Η **"Άσκηση του κορμιού"** είναι ένα άλλο βιβλίο που ίσως ξεγελά ο τίτλος του, αλλά πραγματικά θα μπορούσε να ονομάζεται το βιβλίο της περισυλλογής και της εμβάθυνσης στον εαυτό μας. Ένα πολύ αξιόλογο βιβλίο για όσους αναζητούν ψυχοσωματική ισορροπία, μακριά από το στρες και το άγχος του βιαστικού τρόπου ζωής της πόλης. Μαζί του βαδίζει η **"Άσκηση της Αναπνοής"** που περιέχει πρακτικούς τρόπους άσκησης της αναπνοής, για να μπορεί ο άνθρωπος που τις εφαρμόζει να αποκτήσει όσο το δυνατόν περισσότερη ζωτική ενέργεια. Μία ακόμη τριάδα βιβλίων: **"Η Γαλήνη"**, **"Η κατάκτηση του εαυτού"** και **"Τα μυστικά της Ζωής"**. Πρόκειται για βιβλία με υποθήκες και πρακτικές συμβουλές για όσους θέλουν να είναι ο εαυτός τους και αναζητούν την ηρεμία, τη γνώση και την αυτοπραγμάτωση που πηγάζουν "από μέσα", από τον εαυτό και δεν στηρίζονται σε εξωτερικές ψεύτικες συνθήκες. Τέλος, το βιβλίο **"Η ιερή πίπα των Ινδιάνων"**, με ένα ωραίο σύνολο από παραδόσεις των Ινδιάνων. Δείχνουν την αρμονία με τη φύση, τη συνείδηση του ιερού και τη μεγάλη ευαισθησία αυτών των ανθρώπων που δυστυχώς εξόντωσαν οι Λευκοί εισβολείς στην Αμερική. Δέκα βιβλία για όλους αυτούς που θέλουν να βαδίσουν το δρόμο της εσωτερικής αναζήτησης, μία ωραία εκδοτική προσφορά από τον Κέδρος. Τα συνιστούμε ανεπιφύλακτα.

Εκδόσεις Κέδρος, Γ. Γενναδίου 3, Αθήνα, τηλ. 3609712.

ΑΡΧΑΪΚΟ ΒΗΜΑ

του Γιώργου Χαραλαμπόπουλου

Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Η αλληγορία της ηράκλειας οικολογίας, ο Ερυσίχθονας, το αρχαίο αττικό περιβάλλον και η αναχαίτιση των ρύπων.

Οι αρχαιότερες αναφορές οικολογικού περιεχομένου προσδιορίζονται στο βίο και τα έργα του βασιλιά Ερυσίχθονα και στον πέμπτο άθλο του Ηρακλή, όπου ο μυθικός ήρωας κλήθηκε να καθαρίσει τους στάβλους του Αυγεία. Οι στάβλοι και οι σάνες του Αυγεία είχαν χρόνια να καθαριστούν από την κοπριά και, ενώ η δυσοσμία ήταν ανυπόφορη, μολύνθηκε ολόκληρη η Πελοπόννησος. Οσα βοσκοτόπια μάλιστα βρίσκονταν σε κοιλάδες ήταν σκεπασμένα από τόσο παχύ στρώμα κοπριάς, ώστε ήταν αδύνατο πια να οργωθούν και να σπαρθούν (Απολλόδωρος Β, 55 και Σέρβιος στην "Αινειάδα" του Βιργιλίου VIII, 300). Σε άλλη παραλλαγή του μύθου, ο άθλος του Ηρακλή αναφέρεται στην αποψίλωση και στην καλλιέργεια κατάφυτου ή πετρώδους λόφου, που στην περίπτωση του Αυγεία χαρακτηρίζεται κόπρος από το όνομα του αγγελιαφόρου του Ευρυσθέα, Κυπρέα (Πausanias E 10, 9). Ωστόσο σε όλες τις περιπτώσεις, ο Ηρακλής καλείται να δαμάσει κάποιον ταύρο (Δ. Σικελιώτης Δ, 13), που πάντα αυτός έχει σχέση με την εκτροπή ποταμών για άρδευση πεδιάδων, όπως ο Αλφειός και ο Πηνειός στην Ηλεία (25ο "Ειδύλλιο" Ψευδοθεοκρίτου) ή ο Αχελώος στην Αιτωλία (Ι. Τζέτζης "Εις Λυκάφρονα" 50). Στην περίπτωση του μύθου του Ερυσίχθονος, επίσης, βασιλιά στο Δώτιο Πεδίο της Θεσσαλίας, υποδηλώνεται ο κίνδυνος από την καταστροφή του δασικού περιβάλλοντος. Ο Ερυσίχθονας, γιος του βασιλιά Τρίοπα, όταν κατασκεύαζε το μεγάλο ανάκτορό του στο Δώτιο, έκοψε με τη βοήθεια των υλοτόμων πολλά δέντρα από το ιερό άλσος της Δήμητρας. Όταν προσπαθούσε να κόψει μια τεράστια βελανιδιά, παρενέβη η Δήμητρα με τη μορφή ιέρειας για να σώσει το δέντρο. Ο μύθος αυτός αντικατοπτρίζει και τα οικολογικά ενδιαφέροντα του Πλάτωνα ο οποίος, αναφερόμενος στο γυμνό τοπίο της ορεινής Αττικής, γράφει πως πριν από την εποχή του υπήρχαν πολλά δάση, άφθονα νερά και οικολογική ισορροπία (Κριτίας 111 a-d). Ολα αυτά καταστράφηκαν πια και, κατά τον Πλάτωνα, το αττικό πεδίο θυμίζει άρρωστο σώμα που του απόμεινε μόνο ο σκελετός. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο μεγάλος φιλόσοφος προσδιορίζει τους συγκεκριμένους χώρους της δασικής καταστροφής. Ιδιαίτερα μετά την ομηρική εποχή, η συστηματική καταστροφή του αττικού περιβάλλοντος (κοπή δέντρων και

εξόρυξη μεταλλευμάτων και μαρμάρων) ήταν αλόγιστη. Η ευρύτητα της οικολογικής διορατικότητας των αρχαίων Ελλήνων διαφαίνεται επίσης και στην κατασκευή ηλιακών πόλεων (Ολυνθος, Μίλητος, Φώκαια και άλλες) σύμφωνα με τα πολεοδομικά σχέδια του μηχανικού Ιπποκράτη. Μάλιστα, ο Ιπποκράτης διερεύνησε και τη βιολογική συμπεριφορά του οργανισμού των ανθρώπων οι οποίοι κατοικούσαν σε πόλεις με διάφορους προσανατολισμούς ("Περί Ωρών και Τόπων" Β, 6-10), χωρίς να παραλείπει να αναφερθεί και στην υγιεινή διατροφή. Σε όλες γενικά τις εκδηλώσεις διακρίνονται οι οικολογικές αντιλήψεις. Αξίζει, ωστόσο, να αναφερθούμε στους οικολογικούς υπαινιγμούς του δελφικού ιερέα και ιστορικού Πλούταρχου σε αλληγορικό κείμενο του οποίου διαφαίνεται η καταπολέμηση ακόμη και των ατμοσφαιρικών ρύπων: "Οι άνθρωποι αποδίδουν τεράστια σημασία σε όσα έχουν σχέση με την υγεία τους... Επειδή λοιπόν ο αέρας που χρησιμοποιούμε πάντα αναπνέοντας και, που συνυπάρχουμε μαζί του, δεν έχει πάντα την ίδια ποιότητα και θερμοκρασία, παρατηρείται το εξής: τη νύχτα πυκνώνεται, πιέζει το σώμα και οδηγεί την ψυχή στη δυσθυμία και την αναταραχή. Γι' αυτό λοιπόν όταν ξυπνήσουν καίνε ρεταίνι αναπνέοντας και καθαρίζοντας τον αέρα, ενώ παράλληλα με το δυνατό άρωμα του ρεταϊνίου αναζωογονούν και το πνεύμα τους, το συνδεδεμένο με το σώμα, που τη νύχτα έχει μαραθεί...". Στη συνέχεια της αφήγησης του Πλούταρχου διαβάζουμε επίσης ότι ο ατμοσφαιρικός αέρας ραφινάρεται και εκλεπτύνεται και με την καύση ξύλων από διάφορα ιερά δέντρα: "... και πάλι το μεσημέρι, επειδή αισθάνονται έντονα ότι ο ήλιος με τη δύναμή του προκαλεί στη γη πολλές και βαριές αναθυμιάσεις, που τις ανακατεύει με τον αέρα, τότε επιδιώκουν να καίνε σμύρνα... Έτσι οι γιατροί θεωρούν ότι συμβάλλουν στη θεραπεία των λοιμωδών νόσων, ανάβοντας μεγάλες φωτιές που ραφινάρουν τον αέρα. Δηλαδή, εκλεπτύνεται ο αέρας καλύτερα αν καούν αρωματικά ξύλα, όπως αυτά του κυπαρισσιού, του κέδρου ή του πεύκου. Ο Ακρωνας, για παράδειγμα, ο γιατρός, αναφέρεται ότι διέπρεψε στην Αθήνα κατά τη διάρκεια του μεγάλου λοιμού (το 430 π.Χ.), επειδή συμβούλεψε να καίνε φωτιά κοντά στους αρρώστους, γεγονός που ωφέλησε πολλούς". ("Περί Ισίδος και Οσίριδος" 79) Ενδιαφέρουσες επιδόσεις των αρχαίων Ελλήνων αναφέρονται επίσης στην υγιεινή διατροφή, τις μικροκατασκευές, τη χωματοουργία, την πτήση, τις καταδύσεις, την έκταση, τη σημειολογία, την ακουστική και άλλες.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΣΚΑΚΙΟΥ

Τα σκακιστικά προβλήματα μας κάνουν δυνατότερους και καλύτερους και όσο πιο πολλές δυσκολίες κρύβουν τόσο πιο μεγάλη ευχαρίστηση αισθανόμαστε αφού τα λύσουμε. Βέβαια η κάθε παρτίδα εμπεριέχει πολλά προβλήματα. Έτσι τα προβλήματα είναι βγαλμένα άλλοτε από παρτίδες, και άλλοτε φτιαγμένα με τεχνικό τρόπο για να κρύβουν περισσότερη φαντασία, πολυπλοκότητα, συνδυασμούς και πολλές φορές υπέρβαση της λογικής. Μας έλκουν με τη δυσκολία τους. Γιατί οι δυσκολίες και στην ζωή δεν πρέπει να αποφεύγονται. Ο δύσκολος δρόμος, είναι ο δρόμος της αρετής. Έτσι σας δίνουμε μια πρόκληση:

Είναι ο σκακιστικός μας διαγωνισμός.

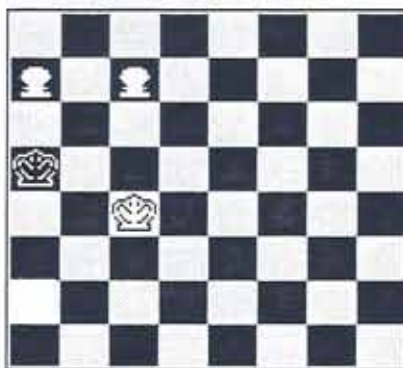
Από αυτό το τεύχος και στα επόμενα τεύχη θα δημοσιεύονται από 2

προβλήματα. Οι λύσεις θα ανακοινωθούν στο αμέσως επόμενο τεύχος καθώς και τα ονόματα αυτών που έχουν βρει τις σωστές απαντήσεις. Θα μοιραστούν και πολλά-πολλά δώρα-βραβεία στους νικητές. Γιαυτό αν θέλετε να είστε και εσείς στους νικητές στείλτε μας τις λύσεις στην διεύθυνση του περιοδικού

Αγ. Μελετίου 29.
Προς το Σκακιστικό Τμήμα
κ. Ευαγ. Κουρούκλη.

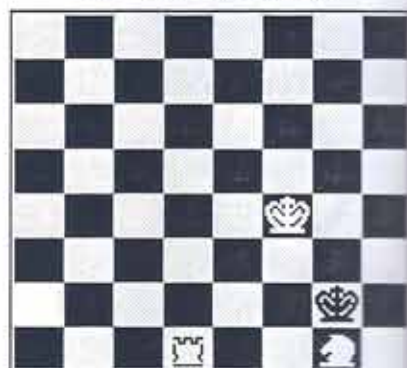
Στις λύσεις που θα στείλετε: Για τα προβλήματα 2 κινήσεων μπορείτε να γράψετε μόνο την 1η κίνηση! Για τα προβλήματα των 3 κινήσεων θα πρέπει μετά την 1η κίνηση να γράψετε τις πιθανές υποπεριπτώσεις (βαριάντες).

Ματ σε 2 κινήσεις.

Μετενσάρκωση

Ματ σε 3 κινήσεις.

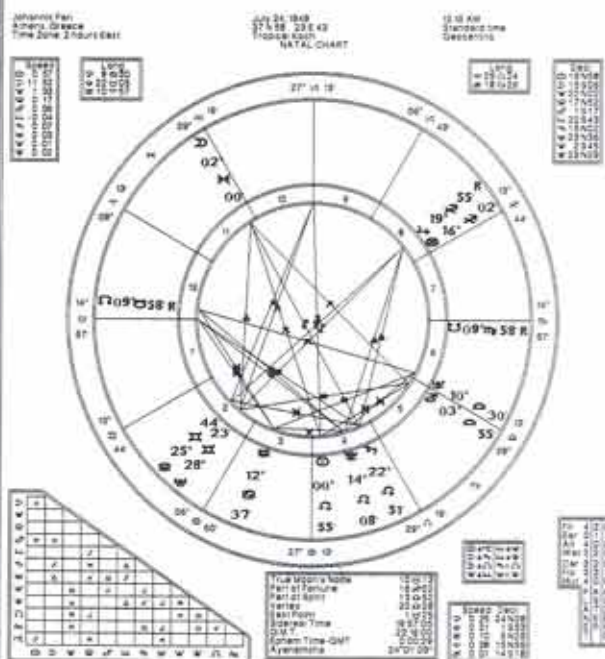

Αποκλεισμός

COSMIC PATTERNS

Προγράμματα Αστρολογίας για Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές

KEPLER Πλήρες Υπολογιστικό πρόγραμμα με τις γνωστές τεχνικές
ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ, Επαγγελματική
ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ, Γενική σύντομη
ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ανάλυση, πρόβλεψη με προόδους
ΔΙΕΛΕΥΣΕΙΣ καθημερινή πρόβλεψη με ημερομηνίες
ΗΛΙΑΚΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ετήσια πρόβλεψη
ΚΑΡΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ κατά Cayce
ΚΑΡΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ με 12ο οίκο και εξωτερικούς πλανήτες
ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΥΝΑΣΤΡΙΑ σύγκρισης 2 ωροσκοπίων
ΣΥΝΤΟΜΗ ΣΥΝΑΣΤΡΙΑ σχέσεων με βαθμολογία συμβατότητας
ΠΑΙΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ οδηγός για τους γονείς
ΙΑΤΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ με ομοιοπαθητική αστρολογία
ΙΑΤΡΙΚΗ ΜΟΙΡΩΝ αντιστοιχία ανοτομίας για κάθε μοίρα ζωδιακού
ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΛΕΩΝ για μετοίκηση
ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ των μοιρών του ζωδιακού
ΚΟΣΜΟΒΙΟΛΟΓΙΑ γενέθλιο θέμα με Μεσοδιαστήματα και Διευθύνσεις
ΚΟΣΜΟΒΙΟΛΟΓΙΑ προοδευτικές προβλέψεις με Μεσοδιαστήματα
ΗΜΕΡΗΣΙΑ-ΜΗΝΙΑΙΑ πρόβλεψη με διελύσεις της Σελήνης
 * Η μεγαλύτερη ποικιλία προγραμμάτων ανάλυσης στα Ελληνικά για τον Αστρολόγο, επαγγελματία ή ερασιτέχνη.
 * Ο χρήστης έχει την δυνατότητα να αλλάξει με μεγάλη ευκολία τα κείμενα και να επεμβαίνει στο κυρίως πρόγραμμα,

Αναλυτικός τιμοκατάλογος και δείγματα των αναλύσεων ΔΩΡΕΑΝ
 Τηλεφωνήστε μας για επίδειξη:
 094 385765 Ιωάννης Παναγιωτόπουλος

Μή χάσετε στο ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ:

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Φιλοσοφικά συστήματα της Ινδίας

Μία παρουσίαση της άγνωστης στους πολλούς ινδικής φιλοσοφικής σκέψης. Παρουσιάζονται συνοπτικά τα κύρια φιλοσοφικά συστήματα της Ινδίας.

Μπάρντο Τοντόλ

Οι μεταθανάτιοι κόσμοι και η περιπέτεια του ταξιδιού της ψυχής σ' αυτούς αποτελούν το αντικείμενο ενός μεγάλου συνόλου διβητανικών διδασκαλιών. Με εμπειριστατωμένο τρόπο ο συγγραφέας του άρθρου μας εισάγει στον κόσμο της διάστασης όπου συνεχίζουν την πορεία τους οι ψυχές.

Ι Τσιγκ

Το αινιγματικό έργο της κινέζικης φιλοσοφίας, στο οποίο βασίστηκε ο Κομφούκιος και μελέτησαν πολλοί σοφοί μέχρι τις μέρες μας. Ένας από τους σύγχρονους θαυμαστές μελετητές του ο Κ. Γιουνγκ. Το μαντικό παιχνίδι της ανθρώπινης συνείδησης με τα τρίγραμμα του Πα Κούα.

Φύση και συνείδηση στην Αρχαία Ελλάδα (Β' Μέρος)

Η οικολογική σκέψη στην αρχαία Ελλάδα εκφράστηκε ποικιλόμορφα και θα έπρεπε να μας εμπνέει ακόμη και μέχρι σήμερα. Αυτό τονίζει στο Β' Μέρος του άρθρου του, ο κ. Αιμίλιος Μπουρατίνας.

**ΑΝΘΡΩΠΕ,
ταξιδιώτη στο Σύμπαν,
ΛΑΞΕΨΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ!**

**ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**

ΑΓ. ΜΕΛΕΤΙΟΥ 29, ΚΥΨΕΛΗ - ΤΗΛ. 8231301 - Τ.Κ. 11361 •